

atteliér

časopis študentov Univerzity J. A. Komenského v Trnave

Ked'sa láska nepodarí

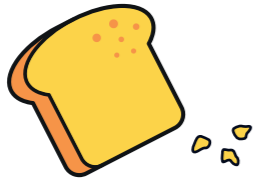
dievča z OnlyFans | rušenie RTVS | marketing Super Bowl-u

05 | apríl 2024 | 21. ročník

GHOSTING A JEHO TYPY

Ghosting je fenomén, pri ktorom tvoj „takmer partner“ z ničoho nič zmizne ako duch. Prestane odpisovať na správy a ignoruje ťa bez toho, aby ti vysvetlil *prečo*.

Breadcrumbing

Venuje ti dostatok pozornosti na to, aby ti dal nádej na vzťah, ale nie dostatok na to, aby ho s tebou reálne mal. Odpisuje o niekoľko týždňov a nemá záujem o niečo viac.

Haunting

Do života sa ti vráti po tom, čo ťa ghostol. Zrazu ti napíše správu, že sa chce stretnúť zistiť, ako sa máš alebo chce od teba druhú šancu.

Benching

Podrží si ťa ako náhradného hráča na lavičke. Nadväzuje vzťah alebo sa spoznáva s niekým iným, zatiaľ čo teba si necháva ako „poistku“.

Zombieing

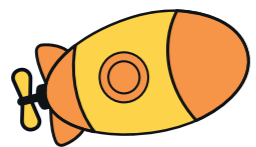
Podobne ako pri hauntingu, aj v tomto prípade sa človek snaží vrátiť naspäť do tvojho života. Je však pomalý ako zombie a trvá mu to dlhšie. Môže sa ozvať po mesiaci či roku a snaží sa ťa presvedčiť, že sa zmenil.

Orbiting

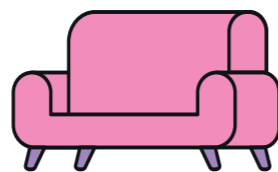
Pri orbitingu ťa tvoj „takmer partner“ priamo nekontaktuje. Namiesto toho sleduje tvoje sociálne médiá, updaty z tvojho života, dáva ti páčiky na príspevky.

Submarining

Po dlhej fáze ghostingu sa ti konečne ozve a tvári sa, akoby sa nič nestalo. Namiesto ospravedlnenia sa správa, ako keby ste boli najlepší kamaráti.

Cushioning

Ide o podobný princíp ako benching s tým rozdielom, že to robí priamo pred tebou. Flirtuje s inými ľuďmi, pričom ty doslova sedíš na lavičke.

Autor: Bernadetta Čaranová, Grafická: Klaudia Racenbergerová; Zdroj: wikihow.com

redakcia

šéfredaktorka

Bernadetta Čaranová

redaktori a redaktorky

Adam Kysler
Barbora Hudáková
Baška Kolejáková
Iryna Uias
Júlia Ďurčeková
Lenka Šamajová
Maja Greifová
Monika Cihlářová
Natália Mlynarčíková
Sebastián Soroka
Sofia Yurasova
Zuzka Beneková

editori a editorky

Beáta Čúzyová
Branislav Fábry
Filip Mazák
Katarína Borovská

šéfgrafik

Patrik Friedmann

grafici a grafičky

Adam Gulák
Antónia Kenderesová
Branislav Čevela
Bronislava Havranová
Daniela Bašteková
Diana Krempaská
Dita Szabóová
Jakub Záchenský
Klaudia Racenbergerová
Kristián Kováč
Natália Romšáková
Nora Čechová
Radoslav Meluš
Samuel Lukáč
Samuel Sczyrzicki
Zuzana Gáborová

fotografky

Alina Palosh
Líza Sosonna
Patka Šlachtová

Moja prvá Láska

mi liezla na nervy. Sedela za mnou v školskom autobuse a počas dvadsaťtyrhodinovej cesty do Anglicka mi pilovala uši beatboxom. Utekala som od nej dva roky. Napokon ma dobehla.

Moja prvá láska bola o kompromise. O tom, že na jednej policičke spolu môže sedieť aj Stephanie Meyer, aj George Lucas. Sedia spolu už šesť rokov. Nepijú si krv a nikto z nich nezačal Hviezadne vojny. Pretože láska spojí všetko. Aj vaše obľúbené filmy.

Stáva sa z vás iný človek. Šťastnejší, otvorenejší, pozornejší. Najradšej by ste sa rozdali svetu. Láska vám zmení chémiu v mozgu a vy ste zrazu ochotní pre ňu urobiť čokoľvek. (Aj pozerať Lucasove filmy.) Ani neviete ako a zrazu sa ocitnete na hodine náboženstva. Aj keď ste sa za prisahali, že si ďalší školský rok zapíšete etiku. Modlíte sa. Hoci nie úprimne, modlíte sa z lásky.

Navzájom sa zrkadľíte. Ste ako magnety v sklenenej nádobe. Láska spraví jeden pohyb a vy tiež. Kam ideš? Pýtate sa instantne. Stačí pár minút bez nej a vy cítite, ako vaše srdce zväčšuje svoj objem. Opúcha.

Láska je celoživotný film. Niekedy je smiešna, niekedy smutná, niekedy trápna (najmä s tínedžermi v hlavnej úlohe). Ste skladateľmi vlastnej doby. Láske vytvárate filmové soundtracky na Spotify a dúfate, že váš playlist niekedy nájde. A niekedy nájdete soundtrack Lásky vy. Našli ste ho v bio popise na Tindri a hoci vás Láskin hudobný vkus absolútne pobúrila, dávate mu srdiečko.

S redakciou spoznávame hranice vlastnej lásky. Ukazujeme ju v rôznych podobách a každý z nás ju vníma inak. Niektorí v nej majú zmätok. Niektorí ju nikdy nezažili. Niektorí ju zažili a ľutujú to. A niektorí nie. Pre mňa je láska nádych. Pre iných možno dusenie. V tomto čísle vám chceme ukázať jej rôzne podoby. Dozviete sa o vzťahoch modelky z OnlyFans. O jazyku lásky pedagógov, ale aj o nevere rovesníkov. Ak čítate tieto riadky, pozývam vás, čítajte ďalej. Ale s otvoreným srdcom.

Pretože láska nesúdi.

Bernadetta Čaranová
ŠÉFREDAKTORKA | sefredaktor@atelier.sk

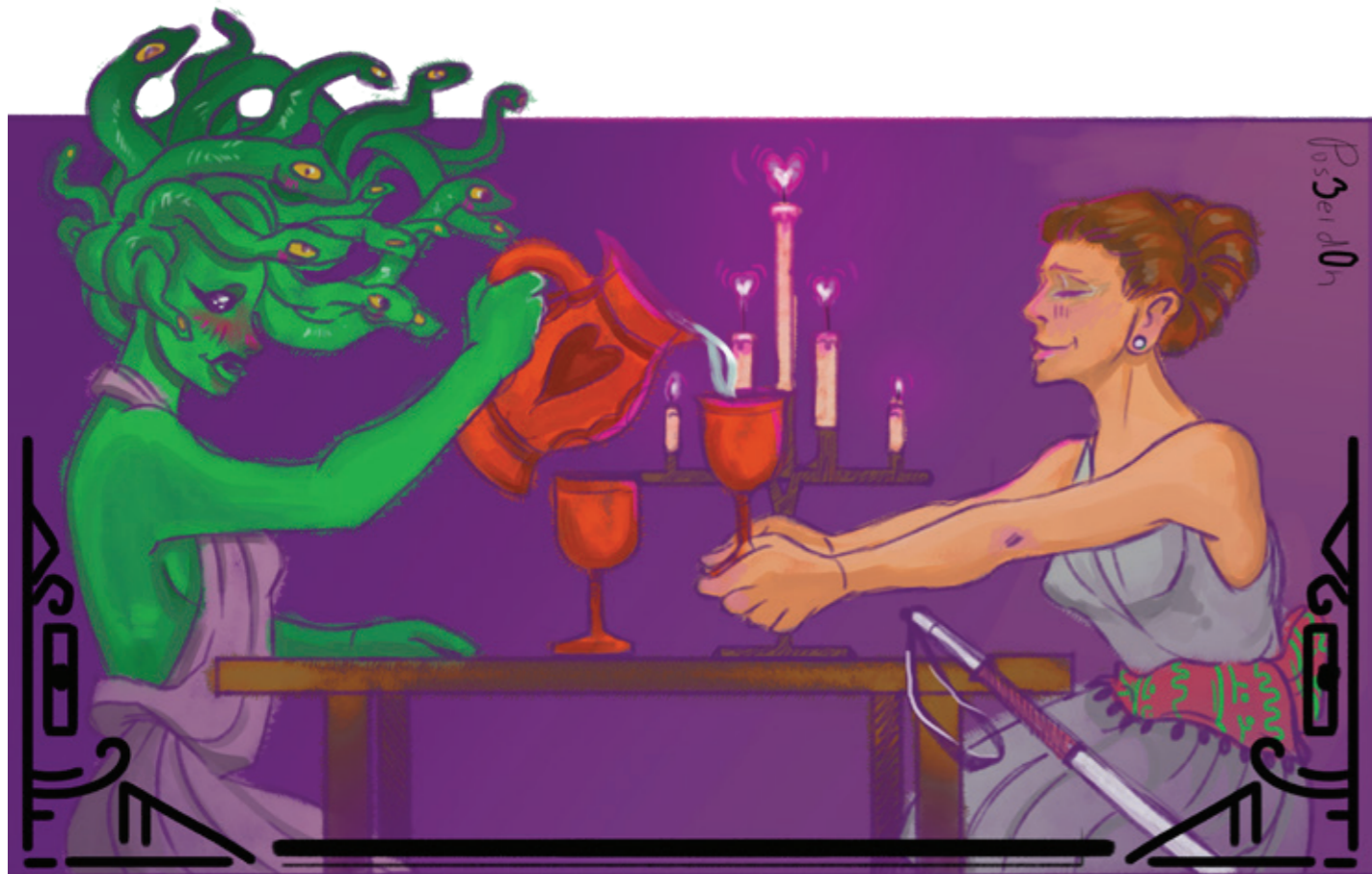
Titulná strana:

Autor: Samuel Lukáč

Časopis atelier je študentský časopis, ktorý počas akademického roka vychádza každý mesiac na Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave. Adresa redakcie: Fakulta masmediálnej komunikácie UCM, Skladová 691/3, 917 01 Trnava. Adresa univerzity: UCM, Nám. J. Herdu 577/2, 917 01 Trnava. Elektronické vydanie ISSN 1339-1410, tlačene vydanie ISSN 1336-9342. Uzávierka čísla bola 05. 04. 2024.

Čítajte nás na:

atelier.sk

Opojená láskou.

05 téma

tvorkyňa na OnlyFans

10 téma

jazyk lásky pedagógov

14 komentáre

nikdy som nemala vzťah

20 marketing

Super Bowl

25 pedagóg

dekanka FMK Čábyová

Hlavná budova UCM, Aula, predajňa kníh UCM, všetky budovy FMK a kaviareň Leháro.

Recykláciou nášho časopisu prispievate k ochrane životného prostredia.

Sledujte nás na:

@attelierSK

@attelier_magazine

Pošlite nám vaše tipy, pripomienky či návrhy spolupráce: redakcia@attelier.sk sefredaktor@attelier.sk

Modelka z OnlyFans: Za začiatku mi robilo problém odfotiť sa bez trička

Patrisha začínala odhaleným výstrihom a postupne posúvala svoje hranice. Rozhodnutie založiť si OnlyFans neľutuje, naopak, pomohlo jej vyrovnať sa so sebou a svojím telom.

Čo pre teba znamená intimita?

Niekomu asi príde zvláštne, keď prezentujem svoje odhalené fotky na internete, no pre mňa to také intímne nie je. Beriem to tak, že ukazujem svetu, že som hrdá na svoje telo. Intímnejšie beriem skôr to, keď som s nejakým človekom už v sexuálnom akte. To je pre mňa to najintímnejšie.

Prečo si sa rozhodla založiť si OnlyFans?

V tej dobe mala stránka prvý „boom“, takže to bolo sčasti zo zvedavosti. Zaujímalo ma, čo všetko môžem zverejniť. Dá sa povedať, že som testovala aj svoje hranice. Skúšala som, čo všetko sama sebe dovoľím pridať a čo je pre mňa už priveľa.

„Svoj účet nebudem pre partnera mazať.“

Aký typ obsahu si si na začiatku dovoľila pridať?

Na začiatku som pridávala estetické fotky. Bola som oblečená, no mala som buď väčší výstrih, alebo priliehavšie tričko. Časom som si ale povedala, že toto nie je to, čo chcú ľudia vidieť. Začala som skúšať samu seba, ako veľmi odhalené fotky zverejním. Zo začiatku mi robilo problém odfotiť sa bez trička. Keď som ale videla

pozitívnu odozvu ľudí, dodalo mi to sebavedomie skúsiť viac.

Niektorí ľudia prispievajúci na OnlyFans tvrdia, že im to pomohlo so sebavedomím a sebaláskou. Ako to vnímaš?

Určite. Predtým som mala veľmi nízke sebavedomie a často som sa na seba nedokázala pozrieť ani do zrkadla. Vytvorenie profilu na OnlyFans a pridávanie fotiek mi pomohlo vyrovnať sa sama so sebou. Povedala som si – áno, takto vyzerám a áno, vyzerám dobre. Fotky som potom začala pridávať s pocitom, že som si istá, že sa ľuďom chcem ukázať.

Stalo sa aj to, že si niečo po pridaní vymazala, pretože ti to neskôr prišlo ako priveľa?

Keď som si o niečom myslela, že je to priveľa alebo som si príspevkom nebola istá, aj tak som ho pridala v rámci testovania seba samej, avšak za prehnane vysokú cenu. Príspevok si ale aj napriek cene ľudia kupujú a dávajú mi pozitívne reakcie typu, že by chceli vidieť niečo takéto znova a podobne. Presne toto mi pomáha zdolať ďalší schod v tom, aby som sa cítila komfortne pri zdieľaní určitého obsahu.

Ako to ovplyvnilo tvoje vzťahy?

Väčšinou každého oboznámim s tým, že

mám OnlyFans. Ak sa to danému človeku nepáčilo, bohužiaľ, mrzí ma to, no mňa to baví a kvôli nikomu svoj účet mazať nebudem. Ak sa stretnem s názorom, že by daná osoba nechcela, aby ich priateľka tvorila obsah na OnlyFans, som s tým v poriadku. Ich názor beriem, to však znamená, že ja ich priateľkou byť nemôžem a nebudem.

Zmenil sa tvoj okruh priateľov?

Ak to boli ľudia, ktorí s mojím OnlyFans nesúhlasili, neboli to kamaráti. Všeobecne si nemyslím, že OnlyFans je niečo, kvôli čomu by sa mi rozbíjali kamarátstva. Jedinú negatívnu skúsenosť mám s mojimi bývalými spolužiakmi, ktorí to vyslovene odsudzovali.

„Ukazujem sa odhalená na internete, ale intímne to pre mňa nie je“

Predstavme si situáciu, že mám 20 rokov a chcem si založiť takýto účet. Máš nejaké rady, ako to povedať partnerovi?

Ja by som na začiatok odporúčala urobiť si typ fotiek, ktorý by daná osoba chcela na svojom účte zverejňovať a ktoré by si vedela predstaviť, že bude pridávať. Následne by fotky mohla ukázať svojmu partnerovi a skúsila sa s ním poradiť, čo si o tom myslí.

Ak by to bolo pre partnera príliš a nebol by s tým úplne vyrovnaný, tak najlepšie je skúšať hľadať kompromis.

Napríklad?

Napríklad sa nejak medzi sebou dohodnúť, že s fotkami tvojho zadku som v pohode, ale fotenie v podprsienke alebo bez nej pre mňa už príliš... Myslím si, že by sa to dalo vykomunikovať a dohodnúť sa. Ja som ale určite za to, že ak to človek chce skúsiť, nech ide do toho. Nemusi to zo začiatku propagovať na všetkých sociálnych sieťach a podobne.

V čom je intimita, ktorú poskytujeteš svojim odoberateľom, iná od tej partnerskej?

V partnerskej intimite ide o styk dvoch zamilovaných ľudí, ktorí spoločne prežívajú spojenie od začiatku až do konca. To, čo ja dávam ľuďom online, je len forma sporenia ich večera. Najmä, keď je človek osamotený, aby sa mohol pozrieť na to, čo ho

príťahuje. Ak je single, tak aj na to, čo by si mal hľadať.

Takže hovoríš, že to slúži aj na sebaobjavovanie?

Áno.

Niektorí používatelia zvereňujú obsah spolu so svojim partnerom. Rozmýšľala si nad niečím takým?

Určite áno. Budúceho partnera si hľadám aj so zámerom tvorenia fotiek a videí práve s ním.

Čím sa OnlyFans líši od tradičných filmov pre dospelých?

Filmy pre dospelých nesledujem. Z môjho pohľadu je OnlyFans založené na kratších videách a fotkách, aby to nebolo vnímané ako tradičná pornografia. Skôr je to pre mňa odbeh od filmov pre dospelých. Len taká minútová záležitosť.

Čo by si na platforme nikdy nezverejnila?

Nikdy by som nezverejnila sado-masochistické veci, kde by som si sama ubližovala alebo bola niekde zavesená na reťaziach.

Čo najbizarnejšie od teba niekto žiadal, aby si spravila?

Nedávno sa mi stalo, že mi písal Afroameričan, že on a jeho kamaráti by chceli, aby som bola ich „snow bunny“ (beloška preferujúca vzťah s Afroameričanmi, pozn. red.). Podľa neho som vraj ideálny typ pre túto rolu. Bola to veľká bizarnosť.

„Často som sa na seba nedokázala pozrieť ani do zrkadla.“

Žiadal ťa už niekto o osobné stretnutie?

Áno, bežne ma muži pozývajú na kávu. Mne sa ale zdá, že to nemá zmysel, keďže si platia za moje príspevky a už ma videli nahú. Kam to teda chce ešte posunúť? Ďalej to snáď už ani nejde.

Vieš si predstaviť, že by si práve cez OnlyFans dokázala s niekým naviazať romantický vzťah?

Určite nie.

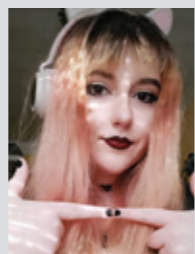
Ako ťa zvereňovanie aktov ovplyvnilo? Nemyslím teraz tvoje vzťahy, ale skôr pocity.

Musím povedať, že len dobre. Vybuodovalo mi to sebavedomie, ktoré som predtým nemala. Aj na kritiku všeobecne reagujem úplne inak. Neberiem si ju tak k srdcu ako kedysi.

Keby si sa sa mohla vrátiť v čase a rozhodnúť sa znovu, či si OnlyFans vytvoríš, spravila by si to?

Jednoznačne áno.

Autorka: Natália Mlynarčíková
Foto: archív respondentky

PATRISHA

Absolvovala Strednú školu umeleckého priemyslu v Hlohovci, po ktorej sa rozhodla študovať odbor teória digitálnych hier na Fakulte masmediálnej komunikácie UCM v Trnave. Po skončení štúdia sa rozhodla venovať platforme OnlyFans. Svoj profil berie ako typ umenia, ku ktorému ju to odjakživa ťahalo. Jej záľubou je hrať digitálnych hier rôznych druhov.

Fotenie aktov jej pomohlo so sebavedomím.

Mysleli si, že lásku spoznajú na vysokej škole. Pred oltár ich však dovedla online zoznamka

Aj vy žijete v presvedčení, že na online zoznamkách sa nedá nájsť dlhodobý vzťah? Skúsenosti mladých ľudí, s ktorými sme sa rozprávali, vás vyvedú z omylu.

Príbeh mojich starých rodičov začal v autobuse. Pochádzali z jednej dediny, ale nepoznali sa. Navzájom si padli do oka až v autobusovom spoji, keď cestovali do práce.

V súčasnosti o takomto začiatku vzťahu počujeme len zriedkavo. Technologický pokrok sa dotkol aj zoznamovania. Ľudia nemusia prechádzať rizikom odmietnutia neznámou osobou na ulici. Stačí, že si stiahnu aplikácie, ktoré im podľa stanovených požiadaviek vyberú ideálneho partnera.

Podľa psychológa Aleša Bednaříka štúdie naznačujú, že online zoznamovanie možno považovať za druhý či dokonca prvý najčastejší spôsob kontaktovania sa s ľuďmi, ktorí nás potenciálne zaujímajú. „Na online zoznamke je vysoká pravdepodobnosť, že ak niekoho oslovím, tak je tiež pripravený zoznamovať sa. V reálnom živote nevieme, či daný človek je zadaný, čím riskujeme odmietnutie,“ dodáva.

Síce spoločenské konštrukty zvyknú presadzovať zoznamovanie sa v reálnom priestore, príbehy Marcely a Michaely sú

dôkazom, že aj známosť z online priestoru môže mať šťastný koniec.

Od písania k oltáru

Marcela sa s ľuďmi cez internet spoznávala ešte pred rozmachom zoznamovacích aplikácií. Zvykla si tak krátiť čas prostredníctvom sociálneho média Pokec.

„Zo začiatku som sa veľmi hanbila, keď som tam stretla niekoho, koho poznám osobne.“

V roku 2017 si začala písať so svojím dnes už manželom. Nedávala tomu veľkú váhu, pretože konverzácia prebiehala skôr na kamarátskej úrovni.

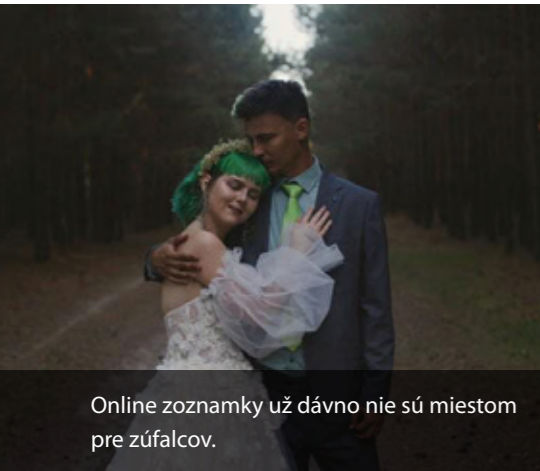
Písali si približne štyri mesiace. Aj napriek tomu, že ich od seba delili stovky kilometrov, rozhodli sa stretnúť. „Asi na tri dni si rezervoval penzión. Napokon si však pobyt predĺžoval, lebo sme sa dali dokopy. Počas tých dní sme boli dokonca na prechádzke, na mieste, kde sme si nedávno kúpili dom,“ spomína na začiatky vzťahu.

Po piatich rokoch spečatili lásku svadbou a prvým dieťaťom. To, že daným spôsobom spozná svojho manžela, nečakala. Vždy sa skôr prikláňala k možnosti, že životného partnera spozná počas štúdia na vysokej škole.

Ani Michaeline začiatky na zoznamovacej aplikácii Tinder nevyšli úspešne. Zvykla naraziť na ľudí, ktorým nešlo o bližšie prepojenie. Vysvetľuje: „Keď som bola veľmi znechutená, prestala som ho používať, avšak časom som sa k nemu opäť vrátila. Na štvrtý alebo piaty pokus som tam narazila na Jakuba, môjho manžela.“

Prvú správu si vymenili na jej narodeniny. Písali si približne dva týždne. V tom čase študovala v Brne, kde sa aj prvýkrát stretli. Rovnako ako Marcela, nečakala, že si danou cestou môže nájsť muža.

Ich prvé rande považuje za komické. Predtým sa ešte nikdy nestretli, no strávili spolu celý víkend. „Mala som pripravený aj únikový plán, že mi zavolá kamarátka s tým, že ma súrne potrebuje. Nemuseli sme ho však použiť, lebo od

Online zoznamky už dávno nie sú miestom pre zúfalcov.

prvého momentu bolo všetko super," spomína na prvé chvíle stretnutia.

Pozerali romantický film, pri ktorom sa snažila nerozplakať, aby mu hneď neukázala svoju citlivú stránku. Plakať však začal on, čo Michaela považuje za jeden z prvých momentov, kedy si uvedomila, že z jej strany cíti asi niečo hlbšie než len fyzickú príťažlivosť.

„S Jakubom by sme sa za normálnych okolností pravdepodobne nestretli. Študovala som v Brne, pričom som pochádzala zo Žiaru nad Hronom. Tinder mi ho zachytil úplne náhodou, keď pracovne prechádzal okolo môjho rodného mesta," dodáva.

Spoznanie (ne)známych tvári

Ako tvrdí psychológ Bednárik, na online zoznamkách môžeme prísť do kontaktu s ľuďmi z nášho blízkeho okolia. Osloviť tak vieme človeka, o ktorom už máme nejaké základné informácie.

Roman svojho súčasného priateľa prvýkrát videl ešte pred vzájomnou zhodou na zoznamke. Bol si kúpiť cigarety v jednej z trnavských trafik, kde náhodou pracoval Patrik. O pár dní sa mu ozval v aplikácii Grindr, či to nebol on v jeho práci.

Po týždni sa ich konverzácia presunula na sociálnu sieť Snapchat. Ich prvé stretnutie prebehlo na nezvyčajnom mieste. V Trnave sa otvorila predajňa Action, kde sa Roman chcel ísť pozrieť. Patrik sa mu ponúkol, že pôjde s ním. Onedlho sa dali oficiálne dokopy, pričom aktuálne tvoria pár osem mesiacov.

Skúsenosť so zoznamovacími aplikáciami mal aj pred svojou momentálnou známosťou. Navštevoval ich ešte pred dovŕšením plnoletosti. K vzťahom, ktoré vznikli daným spôsobom, bol ale skeptický. Spoznal však takto aj svojho bývalého priateľa Artura, čo mu zmenilo názor.

Vtedy po trojdňovej konverzácii si dohodli stretnutie. V tom čase robil DJ-a na akcii v Prievidzi. Vzhľadom na to, že Artur pochádzal z Viedne, jeho cesta na Slovensko bola mierne komplikovaná. „Prišiel počas môjho setu. Keď som dohrál, našiel som ho a bol trocha opitý, lebo sa veľmi hanbil," spomína Roman. O pár dní išiel za ním do Viedne, kde sa jednodňový výlet premenil na predĺžený víkend a nakoniec to prerástlo do vzťahu.

Pocity sociálnej stigmy

Adela si prvýkrát stiahla zoznamku po rozchode. Napriek tomu, že ide o bežnú možnosť spoznávania, cítila sa zahanbene: „Zo začiatku som sa veľmi hanbila, keď som tam stretla niekoho, koho poznám osobne. Boli aj situácie, kedy mi písali na Instagram, čo tam hľadám."

Psychológ Bednárik vysvetľuje: „Online zoznamovanie už dávno nie je parketa pre zúfalých alebo hľadačov známostí na jednu noc. Ide o štandardnú, bežnú vec, ktorú robia dokonca aj staršie generácie."

Zo svojho prvého zoznamkového stretnutia má Adela zmiešané pocity. Iniciatíva išla z jej strany, ale asi po polroku zistila, že dotýčný mal v tom čase priateľku. O niekoľko rokov narazila na ďalšiu nevydarenú známosť, ktorá si chcela uspokojiť len sexuálne potreby. Zistila to hneď na prvom stretnutí, pričom dala jasne najavo svoj nezáujem. Urazený chalan sa s ňou rozlúčil so slovami, že zbytočne išiel za ňou cez celú Ostravu.

Avšak ani takéto skúsenosti ju neodradili a na daný druh zoznamovania nezanevrela. V januári 2023 spoznala svojho súčasného priateľa, ktorý ju ohúril najmä kvôli spoločným záujmom. Po niekoľkých dňoch sa mu ozvala prostredníctvom sociálnej siete Instagram, kde sa medzitým začali sledovať. Konverzácia sa síce vyvíjala správnym smerom, no bez dôvodu jej prestal odpisovať.

Po troch mesiacoch sa ich cesty opäť stretli. Napísal jej dlhú správu, v ktorej jej všetko vysvetlil. Potešilo ju to, ale kvôli povinnostiam nemala čas na rozvíjanie konverzácie. V lete sa jej zas ozval s pozvaním na kávu. Z jej strany to bolo len na kamarátskej úrovni: „Strávili sme spolu asi šesť hodín. Rozprávali sme sa o všeličom, pričom som začala mať pocit, že by som sa s ním ešte rada stretla."

Potom ju ale čakal semester v zahraničí, odchádzala do Gdaňska na Erasmus. Pred odletom sa s ňou chcel ešte rozlúčiť. „Doniesol mi kvety. Bol iniciatívny, veľmi sa

mi to na ňom páčilo. A hneď na druhom rande padla prvá puša," dodáva.

Ich ďalšie stretnutie prebehlo po mesiaci. Nieslo sa v zvláštnej atmosfére, avšak rozhodli sa to neukončiť. Momentálne sú spolu štyri mesiace a má pocit, že môže ísť o niečo dlhodobé.

Risk nemusí byť vždy zisk

Ľudia často považujú online zoznámenia prostredníctvom aplikácií za jednu z možností ako naletieť podvodníkom. „Keď sa spoznáme s niekým, kto je úplne cudzí, nevieme, či nám prejavuje svoju ozajstnú identitu," poukazuje Bednárik na jedno z rizík.

Súhlasí s tým aj Adriána, ktorá nevie, či by daný druh zoznamovania opäť skúsila. Aj napriek tomu, že tak nadviazala svoj momentálny vzťah, myslí si, že v internetovom priestore sa nachádza veľa ľudí, s ktorými to nemusí skončiť dobre.

Melánia počas posledných šiestich rokov vystriedala viacero podobných aplikácií. „Neraz som sa stretla s chlapom, ktorý tvrdil, že má 180 centimetrov a napokon bol odo mňa nižší," spomína na jednu z negatívnych skúseností.

Adela si získal súčasného priateľa spoločnými záujmami.

Za nedostatok považuje aj to, že muži sa vedia ľahšie rozprávať so ženou online. Na stretnutiach tvárou v tvár dochádza k opaku, kedy sa konverzácia premieňa na trápne ticho. Výnimku netvorí ani klamanie o vzťahovom statuse.

„Ľudia chodia na zoznamky s konkrétnym cieľom. Buď v podobe chatovania, sexu alebo hľadania si vzťahu. Nie sú tam len tak pre nič a je im jasné, že bude o nich prejavovaný záujem. Naopak, keď ide človek napríklad do baru, nevie, či druhá strana bude mať záujem o zoznámenie," pripisuje na záver jedno pozitívum online zoznamkám.

Autorka: Lenka Šamajová
Foto: pexels.com, osobný archív Michaely Lacko

Otestujú vzťah aj komunikáciu. Hry pre dvoch niekedy fungujú ako párová terapia

Hry nás bavia, posilňujú sociálne väzby a sú aj skvelou príležitosťou na vzdelávanie. Čo nás môžu naučiť o našich partnerských vzťahoch?

Spoločné chvíle vo vzťahu sa dajú kvalitne stráviť aj hraním hier vo dvojici. Takáto aktivita môže mať niekoľko pozitívnych vplyvov na väzby medzi partnermi. V prvom rade tvorí základ komunikácia, ktorá hrá kľúčovú rolu nielen vo virtuálnom svete. Hry pre dvoch, ktoré vám chceme ukázať ponúkajú viac ako zábavu. Nájdete v nich všetko od dobrodružstva až po vzájomnú spoluprácu.

Vytvorte s partnerom tím kuchárov v chaotickej kuchynskej akcii v Overcooked!

Vie vzťahu aj „zavariť“

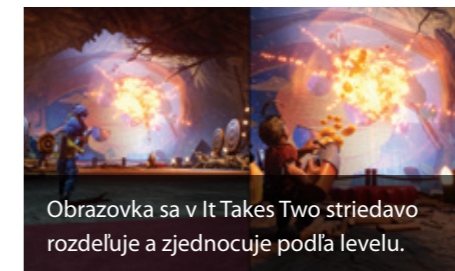
Overcooked! 2 je skvelou voľbou pre páry, ale aj skupiny do štyroch ľudí. Pedagóg Miroslav Macák ju s partnerkou hráva ako relax v období, keď majú veľa povinností. Táto kulinárska zábava môže vyzeráť milo a nevinne. Ste kuchármi v reštaurácii, kde pripravujete pokrmy, odovzdávate ich podľa objednávok a umývate taniere. Ovládanie je ľahko pochopiteľné, preto ho zvládnu aj tí, ktorí nehrávajú pravidelne.

Ak ale chcete levely splniť na maximálny počet štyroch hviezdíček, musíte sa pritom naozaj sústrediť. Dokázať to v rámci časového limitu nie je jednoduché a hráči spolu musia

efektívne komunikovať. „Bežné hranie teda vyzerá tak, že ani jeden z nás nežmurká a diskusia sa obmedzí na výroky ako krájam kapustu, hoď mi mäso, umývam taniere, padol som, vyďaj ten tanier, prosím," dodáva Macák.

Prekonať manželskú krízu dá zabráť

It Takes Two sa problematike vzťahov dokonca venuje aj v príbehu. Hra je určená priamo pre dvoch hráčov, ktorí ovládajú postavy manželov počas krízy. V priebehu hry si k sebe manželia Cody a May opäť hľadajú cestu, učia sa spolupracovať a spolu s nimi aj vy. Snažia sa vyrovnáť s problémami, ktoré sa vo vzťahu po rokoch objavili a hľadajú riešenia.

Obrazovka sa v It Takes Two striedavo rozdeľuje a zjednocuje podľa levelu.

Spoločným prechádzaním levelov tak prekonávajú aj náročné úlohy, ktoré si často vyžadujú niekoľko opakovaných pokusov. Odmena vo forme zdolania prekážok však pôsobí motivačne a hra vás tak nefrustruje ani v náročných kolách. Pútavý príbeh vás tiež podnecuje pokračovať a nevzdávať sa. Zároveň v priebehu núti hráčov zamyslieť sa a inšpiruje k spoločnému hľadaniu riešení na problémy vo vzťahu.

Jeden bez druhého to nezvládnete

Spoločný herný večer vo dvojici dokáže oživiť Rayman Legends, ktorý odporúča aj pedagóg Zdenko Mago. Táto vizuálne atraktívna „skákačka“ vyniká kooperáciou. Počas hry pocítite dôležitosť prítomnosti toho druhého, keď sa navzájom zachránite, ak skok nevyjde podľa predstáv. Hru dokážu hrať deti aj dospelí vďaka vyváženej náročnosti.

Prepojení vláknom

V hre Unravel 2 sa tiež kvalitne zabavíte vo dvojici. Či ste hráči a hráčky so skúsenosťami, alebo len začiatočníci, hru si užijete. Mago ju napríklad hráva aj so svojou dcérou. Mechaniky v hre tiež prispievajú k pochopeniu dôležitosti spolupráce. Postavičky z priadze sú navzájom prepojené vláknom, ktorým si pomáhajú prekonávať prekážky.

Spoločne sa dajú hrať aj tituly určené pre jedného používateľa. Macák takto odporúča hru Catherine: „Pokiaľ o sebe chce pár zistiť viac popri hraní, Catherine je na to ideálna." Počas vzťahu sa môžu vyskytnúť rôzne morálne otázky. Hra vás mnohé z nich núti preberať a upevňovať tak väzby. Ak vám je japonská mediálna tvorba blízka, alebo len máte chuť venovať sa skutočne dospeláckym témam vo vzťahu, rozhodne by ste ju mali vyskúšať.

Autor: Adam Kysler
Foto: Gamespot.com, Eurogamer.net, store.steampowered.sk, tonerpartner.sk, theguardian.com

Aký je váš jazyk lásky?

Každý z nás prejavuje lásku rôzne. Niektorými dotykmi, inými slovami a ďalšími skutkami. Aký je váš jazyk lásky? Pýtali sme sa pedagógov UCM.

Otázky:

- Ste vo vzťahu? Ak áno, ako dlho?
- Čo je pre vás jazyk lásky?
- Čo pre vás znamená láska?

Ľudmila Čábyová, dekanica FMK

Som vo vzťahu a vydatá. Svadbu som mala v roku 2003, čiže to je už dosť dlho. S manželom sme začali chodiť ešte na základnej škole, keď sme mali šestnásť rokov. Už je to asi rarita, hlavne pre dnešných mladých ľudí. Samozrejme, dá sa to, keď si vieme nastaviť pravidlá. Láska má štádiá – od bláznivého zamilovania až po iné starosti, spojené s deťmi. Každá podoba lásky je krásna, no treba ju pestovať. Pre mňa sú jazykom lásky skutky. Napríklad pripravená večera, uprataná kúpeľňa alebo spoločné trávenie času. Keď prídem za deťmi, môžeme sa spolu porozprávať a nepovedia mi len suché „mami, zavri za sebou dvere.“ Láska, ako taká, je pre mňa všetko.

Ľuboš Greguš, FMK

Áno, som vo vzťahu, už je to viac ako 7 rokov. Jazykom lásky sú pre mňa činy. To znamená, že som ten, kto vždy navarí a kto očakáva, že láska je opätovaná aktivitou. Na druhú stranu, partner to vníma opačne. On sa skôr potrebuje vyjadriť slovnou a dotykmi, takže v tomto sa občas nespojíme. Láska pre mňa znamená akúsi kompatibilitu. Ochotu existovať s tým druhým a mať z toho dobrý pocit.

Lucia Škripcová, FMK

Som vo vzťahu, sú to už nejaké tri-štyri roky. Rada sa objímam, som veľký priaznivec dotyku. To mi asi zostalo aj vo vzťahu. Mám neustálu potrebu fyzického kontaktu. Pokiaľ ide o vyjadrenie citu, môj jazyk lásky sa týka predovšetkým fyzického dotyku. Keď hovorím o prijímaní lásky, cítim sa naplnená, keď niekto pre mňa niečo koná. Láska je pre mňa pocit bezpečia.

Iveta Dirgová Luptáková, dekanica FPV

Aktuálne mám najobľúbenejšieho manžela. Je môj prvý, ale myslím si, že je stále „best of the best“. Sme spolu už dvadsaťdva rokov. Stretli sme sa, keď som si robila doktorát a on robil v kotolni. Jazyk lásky nemusí byť hlasný, skôr by mal byť o prejavoch, ako aj o pocite duševnej kompatibility. To znamená, že nemusíme s tým druhým vo všetkom súhlasiť. Každý má mať to svoje, ale zároveň treba mať aj veľa spoločného. Láska ako taká je pre mňa, ako aj na začiatku, tak aj teraz, každodenným prejavom láskavosti, ohľaduplnosti a starostlivosti o toho druhého.

Jozef Lenč, FF

Vo vzťahu som už vyše osem rokov. Zoznámili sme sa trochu netradičným spôsobom. Moju manželku som spoznal cez jej sestru, moju súčasnú švagrinu. Čo je pre mňa jazyk lásky, to je dobrá otázka. Nemusí to byť len slovom povedaná, ale aj skutkami či dotykmi sprostredkovaná vzájomná dôvera a rešpekt. Istým spôsobom aj vzrušenie z blízkosti medzi dvoma ľuďmi.

Odpustiť neveru je jedna vec, zabudnúť je oveľa ťažšie

Zatiaľ čo v minulosti sa s ňou spájal najmä mimomanželský fyzický styk, dnes sa jej podoba rozšírila. Nie je to len možnosťami, ktoré so sebou priniesli internet a sociálne siete. Oveľa viac sa začínajú objavovať nové označenia ako emocionálna, finančná či virtuálna nevera.

Nemala vždy rovnakú podobu a ovplyvňovali ju sociálne a kultúrne faktory. O tom, ako sa vyvíjala naprieč civilizáciami, píše nemecký spisovateľ Richard Lewinshon. Hovorí, že z historického hľadiska bol veľký rozdiel, ako sa vnímal pomer mimo manželstva u mužov a žien. Ak mal šľachtic pomer s nižšie postavenou ženou, zošľachtil svoj rod. Naopak, princezná, ktorá mala pomer s poddaným, svoj rod poškodzovala.

Vernosť manželky a prvorodenstvo mali v minulosti zabezpečiť kvalitného vyvoleného

nasledovníka. Vec vyhradená pre vyššie vrstvy s majetkami podľa Lewinshona nemala význam pri nemajetných sedliakoch. Na vnímaní nevery sa podpísali aj náboženské a kultúrne hodnoty jednotlivých národov. Dodnes je v niektorých krajinách nevera v podobe mimomanželského sexu zločin, ktorý sa trestá smrťou.

Okrem toho už dávno nie je problémom len zosobášených párov. Nevera je aktuálna vo vzťahoch naprieč rôznymi generáciami, aj

Latinské *In flagrante delicto* označuje prístihnutie priamo pri čine.

pri klasickom chodení. Rozdielne vnímanie nevery rôznymi vekovými kategóriami mení jej podobu. Preto sme sa pozreli na to, ako ju vnímajú vysokoškolskí.

Nevera v číslach

Výskum Veroniky Pileckej ukázal, že 95 % respondentov (študentov VŠ) považuje vernosť za dôležitú súčasť funkčného partnerského vzťahu. Názor na neveru a vernosť v partnerskom vzťahu sa podľa 60 % opýtaných v dospelosti mení. Až 86 % nepovažuje za neveru iba pohlavný styk. Nejednotný názor prevládala pri otázke kybernetického flirtovania, pričom viac ako polovica ho označila za neveru.

„Výsledky prieskumu poukazujú na fakt, že emocionálne prežívanie všeobecne zohráva v partnerských vzťahoch dôležitejšiu rolu ako sexuálna spokojnosť,“ hovorí Pilecká o možných príčinách nevery.

Petra Fraňová, ktorá sa tomu tiež venovala, hovorí o rozdielnych dôvodoch medzi pohlaviami: „Ženy sa pri nevere cítia žiadané a práve ony potrebujú pocítiť, že sú krásne

a výnimočné. Zatiaľ čo u mužov bolo ich správanie sprevádzané túžbou zažiť niečo nové.“

Podľa Diany Prieložnej zahŕňa online nevera z pohľadu žien oveľa viac činností ako z pohľadu mužov. Avšak obe pohlavia považujú za negatívnejšiu formu online nevery práve emocionálnu pred tou sexuálnou. Možno neprekvapí zistenie, že respondenti označovali svoje podvádzanie vo vzťahu za menej závažné než to partnerovo, čo potvrdil výskum Kristíny Hajdučíkovej.

„Povedala som, že je to v poriadku, ale bola som zranená.“

Sú mladí verní?

Párová terapeutka Zuzana Hradileková o nevere pre Denník N povedala, že je to „akákoľvek aktivita, ktorá je vnímaná ako bolestivá strata dôvery alebo hrozba pre vzťah. Akákoľvek aktivita, ktorá podkopáva stabilitu párovej väzby. Ale najmä vtedy, ak sa to deje v utajení.“

Dodáva, že to nemusí byť iba sexuálny pomer: „Ak sa niekto stretáva s kolegom, píšmu si, ale ešte sex nebol, dôsledky to môže mať rovnako strašné, lebo sa to dialo v utajení.“

Je podvádzanie partnera v tomto veku časté? Podľa dát z výskumu Pileckej, takmer 60 % respondentov nezažilo neveru vo vzťahu. Avšak 63 % z nich uvádza, že nevera u rovesníkov sa vyskytuje často. Preto sme sa pýtali študentov, či majú skúsenosti s neverou v partnerskom vzťahu.

Zažili ste neveru?

Linde sa priznal priateľ, že sa bozkával s inou osobou: „Povedala som, že je to v poriadku, ale bola som zranená. Vravela som si, že to nie je to fér. Ja by som to nikdy nespravila.“ Linda už s bývalým priateľom nechodí, ale udržiavajú dobrý vzťah. Neveru by vraj dokázala odpustiť, no trvalo by to dlhší čas.

„Ak tajíte niektoré skutočnosti pred partnerom, už to naberá podobu nevery.“

Braňova priateľka sa počas vzťahu vrátila k bývalému partnerovi. „Do istej miery by som vedel odpustiť neveru, keďže som s tou babou v priateľskom kontakte, ale v partnerskom vzťahu by som neveru neodpustil.“ Myslí si, že ak partnerka preferuje tráviť viac času s bývalým alebo s inou osobou než s aktuálnym partnerom, ide o podobný prejav nevery.

Daniela sa necítila úplne istá, no mala podotkanie, že ju priateľ podvádza kvôli spoločnosti, v ktorej sa zdržiaval. Hovorí, že nevie, či by ju dokázala odpustiť: „Musíte to zažiť a až potom môžete povedať, či by ste to dokázali prepáčiť. Ak by som aj odpustila, zabudnúť by som nedokázala.“

Klaudiu takto ešte vo vzťahu nikto nezranil. „Kamarátka bola takto sklamaná. Mala svoju oslavu, kde bola aj jej kamarátka, s ktorou sa tam vyspal jej priateľ. Muselo to byť hrozné, ale to je určite každá nevera,“ povedala súciteľne.

„Neskočím do vzťahu hneď, mali by sme si partnera vybrať tak, že s ním chceme budovať vzťah do budúcnosti, a nie ho mať iba na chvíľku, pomotať hlavu a potom mu ublížiť,“ skonštatovala a dodala, že by neveru nedokázala odpustiť.

Čo nevera znamená?

Viacerí z oslovených študentov uviedli, že ju v partnerskom vzťahu nezažili. Pýtali sme sa preto, čo považujú za neveru. Podľa Nory je nevera určite sexuálna, ale aj to, keď sa človek cíti emocionálne viac spojený s niekým iným než so svojím partnerom/partnerkou. Podľa Daniely začína už len nevinným „lajkom“ alebo vypisovaním si.

„Čím skôr začneme byť úprimní, tým menej škody po odhalení nevery narobíme.“

Jakub pod neverou vníma niečo za hranicou, na ktorej sa pár dohodol: „Sú páry, ktorých hranice by sme označili ako neveru, napr. polyamorý vzťah, v ktorom si vymieňajú partnerov, ale oni to za neveru nepovažujú. Ale keď si nastavia, že si budú verní, a potom si idú poza chrbát, to by som označil za neveru.“

„Podľa mňa je potrebné určiť si hranice a porozprávať sa o tom. Ak niečo partner tají alebo si píše s inými ľuďmi, to už tiež môže byť nevera,“ stotožňuje sa s Jakubovým názorom Linda.

Mladí ľudia si ale uvedomujú dôležitosť komunikácie medzi partnermi a vážnosť zatajovania. Jakub hovorí, že problém nastáva, ak vo vzťahu vyskočí komplikácia a jeden z partnerov to rieši radšej s niekým iným ako s partnerom.

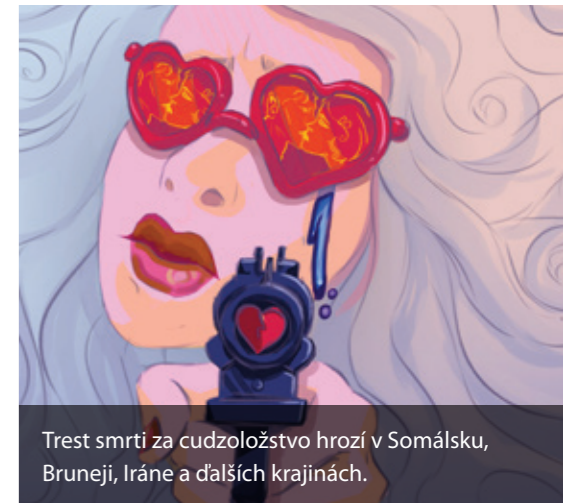
Môže sa však zmeniť vnímanie nevery? Podľa Braňa a Valérie sa ich vnímanie nevery nijako nezmenilo. Lahšie na ňu nahliada Linda:

„Myslím si, že som viac súciteľná a dovoľm viac vecí, pretože sme len ľudia, robíme chyby.“

Norin pohľad sa zmenil tak, že rozlišuje medzi emocionálnou a sexuálnou neverou. „Emocionálna je asi horšia, pretože stratíš priateľa, blízku osobu. Skôr sa dá potom medzi partnermi odkomunikovať fyzická nevera,“ tvrdí.

Nákupy na „tajnáša“

Aj keď sa začínajú objavovať nové prívlastky nevery, u študentov sa najčastejšie skloňovala sexuálna a emocionálna nevera. Finančná nevera sa vo výpovediach ani vo výskumoch na Slovensku doteraz nespomínala. Pri vysokoškolských je to pochopiteľné, pretože väčší ešte nezdieľajú financie so svojím partnerom. To ale neznamená, že sa nevyskytuje. Ako sa prejavuje?

Trest smrti za cudzoložstvo hrozí v Somálsku, Bruneji, Iráne a ďalších krajinách.

Podľa autorov štúdie Love, Lies, and Money: Financial Infidelity in Romantic Relationships ide o akékoľvek finančné správanie, ktoré úmyselne utajujeme, a od ktorého očakávame odmietnutie zo strany partnera. Tak, ako uviedla Hradileková a respondenti, ak tajíte niektoré skutočnosti pred partnerom, už to naberá podobu nevery a celá situácia začína byť náročnejšia.

Podvádzanie v partnerskom vzťahu dokáže zanechať psychologické škody na človeku aj po tom, čo vzťah skončí. Takýto stav spôsobuje problémy v nových vzťahoch a je náročný na zvládnutie v každom veku. Hradileková ďalej pre Denník N uviedla: „Čím skôr začneme byť úprimní, tým menej škody po odhalení nevery narobíme.“

Autorka: Monika Cihlářová
Foto: freepik.com, pexels.com, Jean Auguste Dominique Ingres
Zdroje: CRZP - Veronika Pilecká, Diana Prieložná, Kristína Hajdučíková, Petra Fraňová, Denník N, Journal of Consumer Research

Princ na bielom koni neprišiel, počkám si na kráľa na čiernom drakovi

Skenuj cez Spotify a počúvaj

» Keď som mala dvanásť rokov, prvýkrát som spoznala aplikáciu Wattpad. Čítala som amatérske poviedky o mladých hrdinkách, ktoré si získali neuveriteľne príťažlivý princ na bielom koni. Práve vďaka nim som si myslela, že na strednej škole na mňa čaká rovnaký osud.

Medzi novými spolužiakmi som ho nenašla. Vo vyššom ročníku však bolo zopár chlapcov, ktorí mi padli do oka. Nádej ožila. Moje naivné pubertálne predstavy sa nedali zastaviť. Rozmýšľala som, ako za mnou príde chlapec so slovami, že si ma nemohol nevšimnúť. Nestalo sa.

Teraz mám takmer 21 rokov a patrím medzi ľudí, ktorí ešte nezažili romantický vzťah. Keď som prišla na vysokú školu, zistila som, že

nie som sama. S mojimi novými kamarátkami sme boli ako tri mušketierky, ktoré ešte neokúsili čaro lásky.

Mušketieri majú svoje známe heslo: „Jeden za všetkých a všetci za jedného!“ Dovolím si tvrdiť, že sme sa ho držali aj my. Lenže ako čas plynul, heslo strácalo význam. Prvá z nás spoločnosť mušketierok opustila presne na deň svätého Valentína – neskutočné klišé.

Nezavrhlí sme ju, z jej šťastia sme sa tešili spoločne. Stále sme boli v presile a ani mi nenapadlo, že raz ostanem na internátnej izbe sama. Avšak krátko na to do vôd lásky spadla aj druhá mušketierka, čím sa naše spoločnosť rozpadlo nadobro.

Naša komnata teda zostáva čoraz dlhšie ľudoprázdna. Dlhé hodiny bývam jej jediným okupantom ja. V ohlušujúcom tichu som vystavená napospas svojim dotieravým myšlienkam. V tých chvíľach si hovorím, že ma nikto nepripravil na tú samotu, ktorej budem čeliť.

Minúty sa menia na hodiny, tma strieda svetlo. A s tmou sa zakráda aj smútok, ktorý obľapa svoje studené pazúry okolo mojej lebky. Jediným svetielkom nádeje je lampička, ktorá očakáva neskorý príchod bývalých mušketierok.

Po priznaní osamelosti prichádzajú rady typu: „Vyskúšaj Tinder.“ Nie sú pre mňa. Nikdy som nenašla obľubu v lovení a zbiehaní Pokémonov. Vraj nemôžem byť sama navždy. Ale prečo by som mala podľahnúť tlaku okolia a skočiť do vzťahu s prvým možným človekom?

Nemať vzťah má svoje výhody. Nemusím vymýšľať a kupovať darčeky. Dôležitejšie však je, že mám priestor a čas zamerať sa na seba. Môžem sa pomaly hľadať a hojiť rany z minulosti. Či už rodinné traumy alebo tie spôsobené od princov-hercov. Neponáhľam sa, chcem byť pripravená. Predsa keď sa naposledy niekto nahnul do vzťahu, musel poraziť sedem zlovestných expartnerov.

Romantické vzťahy sú prirodzenou súčasťou ľudí. A je v poriadku ho nemať. Som chodiacim príkladom. Nebudem klamať, občas si zo samoty poplačem a smútim za tým, čo som nikdy nemala. Je ťažké zrazu zostať napospas osudu a čeliť osamelosti. Sú dni, kedy som to len ja proti celému zamilovanému svetu. A musím sa naučiť žiť sama so sebou.

Na princa na bielom koni som prestala čakať. Mal prísť už dávno. Moje naivné predstavy zo strednej školy vychladli. Počkám si na kráľa, ktorý príletí na čiernom drakovi a znovu ich podpáli plameňom.“

Autorka: Zuzana Beneková

Pád z piateho poschodia na druhé bolí. Taký bol môj návrat na Slovensko

Strávila som päť mesiacov na Erasme v Nemecku. Odchádzalo sa mi ťažko. Ako každému, kto si vyskúšal život vo fungujúcej krajine.

» Myslela som si, že z Nemecka, kde som bola na Erasme, som prišla autom. Pri pohľade na tabuľu „Bratislava“ som si uvedomila, že som vstúpila do stroja času, ktorý ma preniesol do éry socializmu. Namiesto historického a estetického Esslingenu, na ktorý som bola zvyknutá, ma privítali zanedbané šedé budovy, nedomyslená a nefunkčná trnavská infraštruktúra a rozpadajúce sa žalúzie v Jame, ktoré sa držia na posledných nervových bunkách študentov.

V blízkej budúcnosti už nebudem počuť oznam na vlakovej stanici v Esslingene „S eins nach Herrenberg“ (medzimestský vlak S1 smer Herrenberg, pozn. red.). V obchode pri pokladni sa nepredvediem svojou skvelou nemčinou s „mit Karte bitte“ (kartou, prosím, pozn. red.) a nemecké „genau“ nahradí slovenské „presne“. Namiesto „gerne“ (s radosťou, pozn. red.) sa ma predavačka v bufete otrávene opýta, či som tu prvýkrát a či neviem, ako fungujú ISIC zľavy.

Ak sa rozhodujete, či vyskúšať Erasmus, za mňa je odpoveď jasná: Áno! Na Hochschule der Medien v Stuttgarte som si uvedomila, že všetko je možné robiť lepšie.

Dá sa vyučovať efektívnejšie, využívať techniku, lepšie organizovať podujatia. Dá sa tiež úspešne absolvovať semester vďaka kreatívnym projektom, namiesto bezduchého memorovania informácií z testov, ktoré väčšina z nás rýchlo zabudne hneď po opustení priestorov auly, Oka, Jamy alebo Skladovej.

Na UCM som sa posúvala dopredu schodík po schodíku. V Nemecku som však nastúpila do výťahu, ktorý ma ihneď zobral o niekoľko poschodí vyššie. Keď však spadnete z piateho poschodia na druhé, bolí to. Pociť tohto pádu som zažila po návrate na Slovensko.

Štýl Nemcov možno opísať ako tri čiary. Takmer každý druhý tam nosil topánky alebo oblečenie od značky Adidas. My na UCM tiež poznáme tri čiarky, ale v absenciách. Tie však necharakterizujú náš štýl, znamenajú pre nás: vidíme sa na skúškach v ďalšom roku.

Na polrok som zabudla aj na naháňačky po celej Trnave. Všetky prednášky boli na kampuse a maratón Skladová za 20 minút pešo mi absolútne nechýbal. Vyšumelo mi z hlavy, aké to je, keď sa po ceste na ateliéry obávaš, že namiesto taxíka ťa zoberie kamión.

Hoci bola knižnica v Stuttgarte dvojposchodová a priestranná, takmer vždy bola plná. Vstúpiť sa tam dalo aj počas víkendov,

otvorená bola 24 hodín denne, 7 dní v týždni. Naopak, v knižnici na UCM som ešte nestretla nikoho okrem knihovníčky.

Možno aj preto, že tam skoro nechodím. Zrejme ma socialistický interiér ešte neinšpiroval k učeniu.

Erasmus nie je len o štúdiu v zahraničí. Najviac sa mi uložili do pamäti ľudia, ktorých som tam spoznala. Užila som si najlepšie párty, spoločné večere a dlhé konverzácie o všetkom možnom. Odchádzala som so slzami v očiach. S myšlienkou, že raz týchto ľudí znova stretnem.“

Autorka: Iryna Uias

atteliér

Dohodli sme sa na kamarátstve s výhodami...

Trápila som sa celý polrok...

Vypadlo z neho, že je zasnúbený...

Pod' na ttalk

Celé to skončilo láskou...

Nikdy nespíte so svojim ex...

Pod' na ttalk je nová relácia podcastu. Moderátorky Maja a Baška porozprávajú o témach, o ktorých si nemal ani tušenie, že potrebuješ vedieť. V najnovšej časti sa dozvieš o kamarátstvach s výhodami.

Umelkyňa Emília Rigová: Ak by sa mi nepodarilo preraziť, robila by som pomníky

Jej otec vlastnil kamenársku firmu, ktorú po ňom mala prevziať. Dnes jej meno rezonuje v umeleckom svete. Výstavy mala okrem trnavskej synagógy aj v Múzeu moderného umenia vo Viedni. Emília Rigová vo svojej tvorbe upozorňuje aj na rómsky holokaust.

Váš otec chcel, aby ste po ňom prevzali remeslo. Dokázal sa vysporiadať s tým, že ste si našli vlastnú cestu?

Jasné, že áno. Aj keď si to určite všetko predstavoval inak, ale myslel to dobre. Dnes to vnímam aj z toho pohľadu, že nie všetkým sa podarí to, čo sa podarilo v umeleckom svete mne. Keď si spomeniem na svojich spolužiakov zo strednej alebo z vysokej školy, málokomu sa podarí zorganizovať výstavy na dobrých miestach.

Ak by sa mi nepodarilo preraziť, určite by som robila pomníky. Stále by mi to zarábalo viac ako iné komerčné veci v umení. To, čo mi chystal otec, by sa mi po finančnej stránke vyplatilo viac a bola by som vo svojom. Jasné, že spätne ďakujem otcovi a viem, že stále je tu tá možnosť. Aj keď dúfam, že nikdy znovu nebudem musieť sekať ľalie a hlavy Ježiša Krista a Panny Márie. (smiech)

Prekvapil ho váš úspech?

To je skôr otázka na neho, či to čakal, no nečakala som to ani ja. Nikdy som sa nechcela stať umelkyňou či robiť umenie. Nevyrastala som v umeleckej rodine, tak ako drvivá väčšina mojich spolužiakov zo strednej školy či z akadémie.

Z výtvarnej výchovy som na základnej škole mávala dvojky, trojky, alebo som bola väčšinou vyhodnená mimo triedy. Uvedomujem si, že si všetci predstavujú talent ako niečo obdivuhodné. Ja za tým skôr vidím obrovskú drinu. Čo sa týka základných šlabikárových vecí - ako nakresliť zátišie, portrét a podobne.

Som veľmi rada, že v období dospievania som sa nemusela rozhodnúť iba podľa toho, čo som chcela ja. Keby ma otec nechal vybrať si povolanie, išla by som na hotelovú akadémiu do Piešťan. Dnes by som vlastnila sieť hotelovej reštaurácie a mala by som cateringovú spoločnosť s mojou sestrou. Venovala by som sa iným veciam. Je zábavné si to takto predstavovať. Na jednej strane ďakujem otcovi za ten dril spojený so všetkým okolo toho. Na tlak som bola zvyknutá od detstva. Možno práve preto dnes stojím pevne nohami na zemi, aj keď nie stále. Cítim tlak, ale nerozkolísava ma.

„Podľa mňa neexistuje rómske umenie. Umenie je iba jedno.“

Na umeleckej scéne vystupujete pod pseudonymom Bári Raklóri (bari = veľká/veľký; raklori = dcéra/syn nerómskeho pôvodu – pozn. red.). Kto všetko je Emília Rigová?

Všetky odtiene, ktoré si viete predstaviť. Ak by som mala hovoriť z hľadiska mena, tak by som mohla byť zafinovaná na jednej strane tromi menami. Doma ma pod Emíliou nikto nepozná. Hovoria mi Milada, Miladka. Z ľudí, ktorým sa rodičia pýšili moji úspechmi, si polovica myslela, že to nie je pravda. Keď si zadali do Google vyhľadávачa Milada Rigová, tak im nič nenašlo. (smiech)

Emília alebo Milka je svet, do ktorého som odišla. Na základnej škole som niekedy nereagovala, keď ma učiteľka oslovila „Emília

k tabuli“. Obzerala som sa, že ktorá Emília, to nie som ja, veď ja som predsa Milada. Na strednú školu som prišla z malej dediny do Bratislavy na chalanský odbor kameňošochárstvo, kde boli siedmi chalani a ja. Až vtedy, keď mi chlapi začali hovoriť Milka, sa mi to moje meno začalo páčiť. Zrazu som prijala svoju novú osobnosť, nové meno Emília, teda Milka.

Ako vznikla Bári?

Keď som mala 32 rokov, Bári to celé zaklincovala. Číslo tri je perfektné v mojej celej konstelácii. Fungujem pod tromi menami a každé z nich má svoj svet a pevne vytýčené hranice. Môžem sa medzi nimi hrať. Je to jedna veľká bublina, ktorú mám krásne rozdelenú v škatulkách. Baví ma na tom práve to trans a inter, že môžem prechádzať medzi svetmi a môžem sa o tom relevantne baviť. Existuje svet, v ktorom som Milada, existuje svet, v ktorom som Emília, a Bári je vlastne nad tým celým.

Študovali ste v Banskej Bystrici, kde ste neskôr pokračovali v doktoráte a teraz vo vedecko-výskumnej činnosti. Ako sa dá výskum využiť v umení?

Ak by som mala opísať, s čím som išla na vedecko-výskumnú pozíciu na Akadémii umení v Banskej Bystrici, tak kvôli projektu, ktorý realizujem posledné roky vo svojej umeleckej tvorbe. Ide o rekontextualizáciu historických artefaktov. Máme k dispozícii rôzne dokumenty alebo antropologické výskumy, ktoré ukazujú, ako sa pohľad na identitu mení.

Existujú napríklad, nazvem ich zoširoka, rómski autori, ktorí sa snažia poukázať cez seba na históriu, historické súvislosti, ako a prečo sa Rómovia ocitli na periférii v európskom kontexte. Len posledných 50 rokov sa začínajú samotní Rómovia vyjadrovať v akademickom alebo mimoakademickom svete o tom, čo znamená byť Róm a o rómskej kultúre. Doteraz vždy o nich referoval niekto iný.

Preto rozoberám umelecké projekty, ktoré pracujú s historickým artefaktom. Baví ma vyhladávať ich, teoretizovať a rozprávať o nich. Plus v súčasnosti vznikajú archívy, ktoré sú úplne inak kategorizované a vytvárané ako v minulosti. Ľudia sa úplne inak vzťahujú k histórii alebo k artefaktom. Antropologické štúdie dnes zohľadňujú úplne iné veci.

Každá minorita sa potrebuje dostať do „mainstreamu“. V tom je teraz súčasná doba prajná. Žijeme v otvorenom svete, kde začína fungovať politická korektnosť, začína sa zohľadňovať rod alebo rasa, napríklad v jazyku. Tento sociologický aj antropologický aspekt ma inšpiruje pri mojich projektoch. Ako vlastne fungujeme a prečo tak fungujeme, ako sa utvárajú tie vzorce a všetko okolo toho.

Hovorili ste o rómskych umelcoch. Aj vy by ste sa zaradili medzi nich?

Keď som vstupovala s Bári Raklóri na umeleckú pôdu, veľmi som sa vyhŕňovala voči označeniu rómska autorka a rómske umenie. Podľa mňa neexistuje rómske umenie. Umenie je iba jedno. Neexistuje ani slovenské umenie, ani maďarské. Ak sa to použije, tak iba kvôli niečomu, čo sa týka národnej prezentácie alebo podobne. Keby sme mali povedať, čo je slovenské umenie, neviem, aká veľká by to musela byť vďaka a otvorená

veta, aby pokryla všetko, čo by slovenské umenie mohlo znamenať.

Uvedomujem si, že potrebujeme hovoriť a prelomiť stereotyp o tom, že kultúra Rómov sa rovná chudobe alebo negramotnej vylúčenej komunite. Pravdou je, že rómska kultúra je hlboko prepojená s európskou. Nevieť si predstaviť, ako by vyzerala európska kultúra bez rómskej. Toto je to provokatívne, čo ma na tom baví – posúvať povedomie v myslení verejnosti a aj u samotných Rómov, lebo ani oni netušia o svojej histórii.

„Všetci si predstavujú, že talent je niečo obdivuhodné v umení, ja za tým skôr vidím obrovskú drinu.“

Ešte len teraz musela moja generácia dorásť, aby sme chceli o sebe verejne rozprávať ako o Rómoch. Myslím si, že termín rómske umenie je dočasný. Tak ako ho potrebovali Židia, keď sa po vojne zakladali židovské múzeá a ich umenie sa označovalo za židovské. Malo to hlavne politický význam. Podobne to teraz prebieha aj v rámci emancipácie u rómskej komunity. Všetci by sme si priali, aby sme toto označovanie nepotrebovali.

Považujete teda označenie rómska umelkyňa ako neúctivé?

Keď ma označíte ako rómsku autorku alebo že robím rómske umenie, tak ma vylučujete z niečoho národného. Pritom ja mám v občianskom preukaze, že som slovenskej národnosti.

Keď ma označíte ako rómsku autorku, strácam výhody, ktoré má národný umelec? Teraz, keď je národná prezentácia na Bienále v Benátkach, som Slovenka? Môžem tam ísť

vystavovať? Alebo ako Rómka nemôžem? Čo to znamená? Kedy to má význam? Podľa mňa to je politická záležitosť. Všetci sa budeme tešiť, keď budeme žiť v spoločnosti, kde sa nebudeme potrebovať označovať. Nie, nerobím rómske umenie, ale už som ochotná sa aspoň označiť ako rómska autorka.

Posledné roky ste sa vo svojej tvorbe venovali spomínanej rómskej identite. Skúmali ste staré tradičné rómske piesne, ktoré odkazovali na rómsky holokaust rovnako ako vaša výstava v Múzeu moderného umenia (mumok) vo Viedni. Prečo ste mali potrebu sa tejto problematike venovať?

Výstava v mumoku v istom zmysle završuje môj desaťročný projekt s Bári Raklóri. Bári vznikla v roku 2012, kedy som chcela po doktoráte skončiť s umením. Bolo to v období, keď som prechádzala trochu zložitejším osobným prerodom. Nikdy som nechcela byť označovaná ako rómska či cigánska umelkyňa. A zrazu sa to stalo. Uvidela som v tom aj sama pre seba výzvu. Tým, že som sa začala verejne tematizovať ako Rómka, tak som si v sebe vyplňala veci, o ktorých som ani netušila, že mi chýbajú. Nevieť, či mi rozumiete, že zrazu som si tým celým projektom...

Pomohla?

Áno, úplne ma to objalo. V čase, kedy vznikla Bári Raklóri, som mala jedno z mojich najťažších období. Bolo veľmi transformatívne rozprávať o sebe verejne a hľadať súvislosti s mojím mentálnym ja, ktoré stále hľadá odpovede. Všetky tri separátne svety, pod menami Miladka, Emília a Bári, sa mi spojili v jedno. To mi strašne pomohlo.

Čo sa skrýva za celou touto výstavou?

Výstava v mumoku je mojím prvým projektom, do ktorého som nezapojila svoje telo, kde som neperformovala ja ako Bári. Tam sa ukazuje môj záujem o rekontextualizáciu. V mojom prípade boli historickým artefaktom notové záznamy z roku 1957, ktoré som podrobila kritike.

Etnomuzikológ, Neróm, gadžo zaznamenal hudbu najstarším európskym spôsobom záznamu piesne, teda notovým záznamom. Ale každý, kto pozná špecifické žánre rómskej hudby, ako je napríklad Halgató, z ktorého som vychádzala, vie, že prostredníctvom notového záznamu sa nedá zahrať tak, ako to má po správnosti znieť.

To dôležité sa nedá európskou normou či štandardným zápisom zaznamenať. Je potrebná tá osobná skúsenosť. Rómska hudba

a niektoré jej špeciálne žánre sa využívajú v komunite doteraz, najčastejšie pri pohrebe. Keď na to rodina má, odprevádza najbližšieho pri odchode na druhý svet. Treba mu zahrať a všetci pri tom plačú. Hudba je taká clivá, že plačeš, či chceš, alebo nie.

Notové záznamy, ktoré urobili v minulosti etnomuzikológovia či etnológovia, bez špecifickej osobnej skúsenosti z tejto komunity spojenej so špecifickým žánrom, nezahráte. Preto sa notový záznam stal kritickým bodom, cez ktorý som kritizovala, že doteraz všetky historické veci, ktoré boli kedy napísané o Rómoch, boli nepravdivé, lebo nikdy nevychádzali z vnútra komunity, ktorá by o tom dokázala rozprávať a potvrdila, či ide o pravdu, alebo len o vonkajší opis.

„Nerobím rómske umenie, ale už som ochotná sa aspoň označiť ako rómska autorka.“

Použili ste vo výstave aj pohrebné piesne?

Nie. Jedna z použitých skladieb mala názov Nekradnem a nevestím. Niečo, čo je spájané s Rómami, že kradnú a vešia. Použila som to ako svoje stanovisko a prepojila s piesňou z roku 1957, kedy už nejaká Rómka v texte vysvetľovala a spievala, prečo nekradne a nevestí. Prešlo 70 rokov a my to musíme stále obhajovať. O toto ide v rekontextualizácii historických artefaktov.

Nehovorím, že korigujem históriu, na to si netrúfam, ale skôr chcem diváka vystavovať polemike. Vidí pred sebou historické súvislosti a má možnosť otriast svojím presvedčením o tom, čo si myslí, že je pravda. Napríklad o Rómoch.

Za výstavu vo Viedni ste sa stali laureátkou hlavnej ceny v kategórii výtvarné umenie v Cenách nadácie Tatra banky. Prekvapil vás tento úspech?

Vôbec by mi to na začiatku, kedy vznikala Bári Raklóri, nenapadlo. Prvé dva roky som tento projekt vnímala ako svoju oddechovku. Hovorila som si, že neviem, čo chcem ďalej robiť. Chcela som odísť z umenia a vyzeralo to tak, že sa vrátim k otcovi do firmy. Ale potom sa stala zásadná vec. V 2014 som bola na rezidencii v Czarnej Góre v Poľsku, kde som stretla iných Rómov a Rómky z celej Európy, ktorí boli takmer ako ja.

Prvýkrát som stretla Rómov mimo svojej rodiny a začala som veriť tomu, že niečo by sme mohli spoločne spraviť. Po tomto stretnutí v 2014 sme hneď urobili dve medzinárodné výstavy a vyústilo to do toho, že v roku 2017 vznikol ERIAC (Európsky rómsky inštitút

pre umenie a kultúru) v Berlíne ako prvá inštitúcia, ktorá sa na európskej úrovni začala zaoberať kultúrou a umením Rómov, ktorí si však založili sami Rómovia, ale spolupodieľa sa na tom nemecká vláda.

Ak sa vrátíme k oceneniu v Tatra banke, ako ste na to reagovali?

Ja si to naozaj vážim, ale v každej krajine sa nachádza nejaký Róm alebo Rómka, ktorí prerazili na umeleckej scéne. Tým nechcem povedať, že spochybňujem samu seba a svoje kvality.

Stále polemizujem nad tým, či to nie je iba o politickej korektnosti. Či si tie inštitúcie „nekupujú“ pozornosť tým, že vyhrá umeleckú súťaž Róm alebo Rómka s projektom, ktorý rekontextualizuje historické súvislosti. Každý mesiac alebo každého pol roka sa v nejakej krajine tých, čo som s nimi v roku 2014 bola, niekto z nás niečo vyhrá. Nechcem tým povedať, že pochybujem o svojej kvalite či kvalite svojich kolegov, resp. ich/našich umeleckých projektov... Ale zároveň sama cítim, že sa môže navonok verejnosti zdať, že sme pretláčaní práve vďaka tomu súčasnému nastaveniu v spoločnosti...

Považujete šírenie povedomia o rómskom holokauste skrz vaše umenie za úspešné? Čo by to znamenalo, že bude úspešné?

Že ho rozšírite medzi majoritu.

Absolútne nie. Ja ako jednotlivec nemám šancu takéto veci zmeniť. Keď informácie, ktoré sa týkajú skutočnej histórie Rómov, vojdú do osnov základnej alebo strednej školy a do povinnej literatúry by bol zaradený rómsky autor alebo autorka, vtedy budem mať pocit, že sa niečo zmenilo.

„Nikdy som sa nechcela stať umelkyňou, nikdy som nechcela robiť umenie.“

Stále to je o jednotlivcoch a my tu nebudeme večne. Naviac nie každý z nás má energiu prevziať na seba tú zodpovednosť. Desí ma, že by sme to fakt mali byť my, ktorí to dosiahneme. Ja som v zásade úplne maličký človek, ale vnímam svoju pozíciu. Skutočná zmena je však niekde mimo umeleckého sveta alebo mimo našich rozhovorov.

Budete naďalej pokračovať v práci s rómskou identitou?

Jasné, že budem. Ale uvidím, že v čom a ako. Niektoré veci si stále chránim. Mám ešte tak dve-tri výstavy, ktoré súvisia s Bári,

Ceny nadácie Tatra banky za umenie sa uskutočnili 1. februára v priestoroch SNG.

ale tým dávam priestor, aby dozreli, kým pôjdu von.

Čomu by ste sa ďalej chceli venovať?

Mám čiastkové veci, ktorým sa teraz venujem. Baví ma práca s verejnými archívmi v rôznych krajinách, ktoré patria pod štát, a hľadať tam súvislosti, ktoré by mi pomohli neustále propagovať veci o rómskej kultúre. Sú to také čriepky, o ktorých majorita a ani rómska minorita vlastne nevie. Stále hľadám nové súvislosti a odtlačky rómskej kultúry v tej európskej.

Verím, že raz budem participovať aspoň s desiatimi ľuďmi na vytvorení knihy, ktorá by prezentovala celý rozsah a vplyv kultúry Rómov na rôzne európske štáty a národnú kultúru. To by ma veľmi bavilo. Nesúvisí to s umeleckou tvorbou, ide o výskumnícku záležitosť, pri čom sa nepovažujem za výskumníčku. Stále si hľadám niečo, čo ma na tom baví, a potom to pretvorím do nejakej materiálnej podoby alebo umeleckého projektu.

Autorka: Júlia Ďurčeková
Foto: Klaus Pichler, © mumok 2022

Historickú skúsenosť Rómov, kedy boli ich píbepky rozprávané druhými, znázorňuje aj inštalácia z výstavy Nane oda lavutaris (Who will play for me).

EMÍLIA RIGOVÁ

Absolvovala Školu umeleckého priemyslu Josefa Vydru v Bratislave v oblasti kameňosochárstva. V štúdiu pokračovala na Akadémii umení v Banskej Bystrici, kde v súčasnosti pôsobí na vedecko-výskumnej pozícii. V roku 2018 získala Cenu Oskára Čepana.

Rekordné čísla Super Bowlu odrážajú americkú kultúru aj trend Taylor Swift

Na Slovensku stále neznáma, v USA to je udalosť roka, ktorú sledujú celé rodiny. Super Bowl už dávno nie je iba súboj najlepších tímov amerického futbalu, ide o podujatie s kultúrnym a spoločenským presahom.

Keď v 60. rokoch 20. storočia začali najvyššie postavení muži amerického futbalu diskutovať o myšlienke zápasu, ktorý by určil najlepšieho tímu „sveta“, pravdepodobne nečakali, že o viac ako o pol storočie pôjde o podujatie, ktoré bude sledovanosťou v Severnej Amerike atakovať dosahy olympijských hier.

V roku 1966 sa po sérii rokovanií zástupcovia konkurenčných líg amerického futbalu – AFL a NFL, ktoré sa neskôr zlúčili, dohodli, že presne o rok sa uskutoční zápas medzi najlepšími tímami z oboch súťaží. Víťazné družstvo by získalo pomyselný status svetovej jednotky.

Tak sa aj stalo, na štadióne v Los Angeles sa proti sebe postavili vtedajší princovia futbalovej scény Kansas City Chiefs a Green Bay Packers. Kultúrny program ako výplň medzi polčasmi alebo tzv. halftime show tvorili študenti stredných škôl, ktorí na podujatie prišli školským autobusom. Štadión s kapacitou vyše 90-tisíc sa zaplnil iba z dvoch tretín. Cena za 30-sekundovú reklamu bola 42 500 amerických dolárov.

Od stredoškôlakov ku kráľovi popu

Prvý ročník však ostal v absolútnom tieni svojich nástupcov. Progres Super Bowlu totiž

nemôžeme charakterizovať lepšie, ako keď sa prehupneme na časovej osi do roku 1993. Halftime show vtedy otváral Michael Jackson, ktorý prepísal dejiny tohto podujatia.

Organizátori sa dovtedy trápili s tým, že počas halftime show im od televíznych obrazoviek odíde veľké množstvo ľudí. Vystúpenie Jacksona bolo prelomové, nielenže vtedy po prvý raz v histórii získali nárast divákov, ale spevák stanovil rekord, ktorý doteraz žiadna halftime show nepokorila. Celosvetovo ju malo vtedy podľa vtedajšej tlače sledovať 133 miliónov ľudí.

„Jedným z dôvodov nárastu sledovanosti bola v tomto roku Taylor Swift.“

Jacksonovo vystúpenie spôsobilo, že evolúcia Super Bowlu docielila prestíž aj pre interpretov. Preto nedostávajú umelci za svoju halftime show honorár. Že ide o veľkú česť, podčiarkujú slová Lady Gaga, ktorá v roku 2016 odspievala pred samotným zápasom hymnu USA. „Bola to pre mňa obrovská pocta a splnený sen,“ konštatovala vtedy v rozhovore pre NFL. O rok na to už bola hviezdou halftime show a po vystúpení sa neubrnila ani slzám šťastia.

Ročník 2024 trhal rekordy

Super Bowl každý rok postupne rástol, až sme sa dostali do bodu, že v roku 2024 sa môže prestížne podujatie pochváliť sledovanosťou 123 miliónov divákov v USA. Mimochodom, podľa dostupných štatistík sledovalo viac ľudí iba prístátie na Mesiaci. K zvýšeniu sledovanosti samotného duelu nepochybne prispelo viacero faktorov. Jedným z nich bolo aj vyrovnané stretnutie, ktoré vyvrcholilo v predĺžení. Kansas City Chiefs v ňom zdolali svojich rivalov z klubu San Francisco 49ers pomerom 25:22.

Rozhodujúcu úlohu však mala podľa komentátora NFL Ladislava Fabo zohrať prítomnosť Taylor Swift. „Vyrovnanosť nepochybne prispela k tomu, že Super Bowl dosiahol rekordné číslo. Keď je zápas dramatický, tak ľudia pri ňom ostanú až dokonca, avšak základným pilierom úspechu bola Taylor Swift,“ konštatuje Fabo.

Speváčka, ktorá aktuálne kraľuje rebríčkom popovej hudby, vypredáva jeden koncert za druhým a podľa CNN má aj pozoruhodný vplyv na americkú ekonomiku, totiž tvorí pár s členom víťazného tímu Travisom Kelceom. Aj televízne kamery si neraz do vysielania vybrali záber práve na ňu. Nehovoriac o fotografii po zápase, ktorá obletela celý svet. Jej pozitívny vplyv sa prejavil aj bez vystúpenia

v halftime show. V tomto ročníku sa v nej predviedol americký spevák Usher.

V USA sviatok, v Európe popularita rastie
Americký futbal, ktorý v USA primárne zastrešuje organizácia NFL, je v porovnaní s inými športmi jasným lídrom na trhu. Pre Slovákov je to však šport, ktorý má minoritný záujem. Ak si odmyslíme zopár klubov amerického futbalu, ktoré sídlia v niektorých krajských mestách, tak zoznámiť sa s ním máme mož-

NFL má oproti ostatným ligám v USA dominantné postavenie.

nosť iba prostredníctvom amerických filmov. V USA ide o niečo tradičné, čo dokonale reflektuje úspech Super Bowlu.

„Celé to súvisí s kultúrou v USA. Americký futbal je pre miestnych ako náboženstvo. Ostatné top súťaže robia tiež výbornú prácu, ale obrovský rozstup, ktorý medzi nimi je, tu bol už od začiatku. Vzišiel z americkej národy. Aj preto má Super Bowl také dosahy,“ vysvetľuje Fabo. Pre bližšie porovnanie, podľa údajov zo Statista.com mala NFL v roku 2023 väčšiu sledovanosť ako baseball, basketbal a hokej (MLB, NBA, NHL) dokopy.

„Záujem o NFL stúpa aj na Slovensku.“

Vplyv na popularitu má aj vzácnosť duelov. Zatiaľ čo v NHL odohrá každý tím 82 zápasov v základnej časti, pri NFL to je iba 17 stretnutí. Sledovanosť Super Bowlu je už len prirodzeným vrcholom celej dominancie. „Logicky sa tomu prikladá iná vážnosť, keďže zápasov je menej. Nehrajú sa trikrát do týždňa, ako je to u konkurencie. Každý zápas je ako sviatok,“ dodáva Fabo.

Trhom v USA sa to nekončí. Fabo, ako dlhoročný komentátor, eviduje zvýšený záujem aj na Slovensku. Vidí za tým šikovnosť najvyššieho manažmentu. „Je to marketingová filozofia Rogera Goodella (komisára NFL – pozn. red.).

Uvedomuje si obchodný potenciál európskeho trhu. Môžem potvrdiť, že záujem o prenosy NFL alebo o články z tohto prostredia rastie aj na Slovensku,“ objasňuje komentátor pre JOJ Šport a Premier Sport 2.

To, že záujem rastie aj v Európe, dokazujú minuloročné zápasy NFL v Nemecku, ktoré sa vypredali v priebehu niekoľkých minút. Statisice ďalších záujemcov nedokázal systém ani pripustiť ku kúpe, nakoľko bol pre enor-

Messiho premiéra na Super Bowlu

Nejde však iba o športovo-spoločenskú udalosť, čo jasne potvrdzujú masívne reklamy a ich cenovka. Za 30 sekúnd reklamného priestoru vo vysielaní zaplatí inzerent 7 miliónov dolárov. Aj s prihliadnutím na dnešnú infláciu je to oproti prvému Super Bowlu nárast cenovky o viac ako 2000 %.

Super Bowl je prehliadka tých najlepších kúskov, ktoré vyprodukuje reklamné agentúry. Pochopiteľne, nechýbajú v nich ani najznámejšie osobnosti z rôznych odvetví. V reklame na nízkokalorické pivo Michelob ULTRA si zahral futbalista Lionel Messi. V reklame na službu Uber Eats sa zase objavila herečka Jennifer Aniston, známa najmä zo seriálu Priatelia.

USA Today však ani jednu z nich nepovažovala za tú najlepšiu. Najväčší úspech dosiahla reklama od siete poisťovní State Farm Insurance v hlavnej úlohe s legendárnym hercom a bývalým guvernérom Kalifornie Arnoldom Schwarzeneggerom.

Náklady na reklamu v Super Bowlu sa môžu zdať obrovské, keďže okrem samotného poplatku za odvysielanie musí značka zabezpečiť aj celý proces tvorby, ktorý sa môže pohybovať v podobných hodnotách. Avšak pri tejto príležitosti získava exkluzívny priestor, na ktorý má príležitosť iba raz ročne. Pri televízii sa stretávajú celé generácie rodín, na ktoré sa dá reklama zacieliť. Je to možno jedna z mála situácií, kedy sa niektorí ľudia tešia na reklamy.

Autor: Sebastián Soroka

Foto: TASR

Zdroje: Ladislav Fabo, Denník N, USA Today, Statista.com, CNN, NFL

V USA je americký futbal súčasťou kultúry.

Politické tanečky okolo RTVS môžu smerovať k vládnej propagande

Vláda chce „urobiť poriadky“ s verejnoprávnu RTVS, ktorá je podľa nich protivládna. Zatiaľ čo v krajinách Európy sa snažia o posilnenie nezávislosti verejnoprávnych médií, u nás chcú politici odvolať vedenie a zmeniť telerozhlas na štátnu spoločnosť.

Čo bude s RTVS? Otázka o osude verejnoprávneho média na Slovensku opäť oživa a útoky politikov na adresu média naďalej silnejú. Robert Fico kritizuje slovenskú televíziu. Tvrdí, že je opozičná a jej redaktori pripomínajú politických aktivistov. Ministerka kultúry Martina Šimkovičová tvrdí, že telerozhlas už dlhšie neplní verejnoprávnu funkciu.

„RTVS dlhodobo čelí útokom, ktorých cieľom je spochybniť objektivitu a verejnoprávnosť inštitúcie a pripraviť tak pôdu pre výmenu manažmentu a zmenu zákona o RTVS,“ reagoval jej generálny riaditeľ Ľuboš Machaj. Vo svojom stanovisku sa ohradzuje, že poskytujú nestranné, overené, v celku vyvážené a pluralitné informácie.

Koaliční poslanci chcú fungovanie RTVS radikálne zmeniť cez pripravovaný návrh zákona z dielne ministerstva kultúry. Za kľúčové považujú odvolanie súčasného vedenia na čele s Ľubošom Machajom. Na stole je aj myšlienka RTVS ako štátneho média.

Koncesie ako vstupná brána

Zlomovým bodom v politickej nezávislosti RTVS bolo minuloročné zrušenie koncesionárskych poplatkov, za ktorým stojí strana SaS. RTVS je tak priamo naviazaná na štátny rozpočet. Podľa Fica aj Danko už preto nemôžeme naďalej hovoriť o verejnoprávnej inštitúcii.

Riaditeľ RTVS Machaj s ich názorom nesúhlasí: „Verejnoprávny rozhlas a televíziu stále platia občania zo svojich daní a zmenou financovania sa nemení verejnoprávny charakter RTVS.“ Hovorí, že verejnoprávnosť nespočíva v systéme financovania, ale v poskytovaní služieb verejnosti, ktoré jej vyplývajú zo zákona.

„Zrušenie systému koncesionárskych poplatkov považujem za krok späť, ktorý bol unáhľený a nebol dostatočne prepracovaný, aby stabilizoval RTVS ako inštitúciu,“ hovorí riaditeľka Sekcie spravodajstva a publicistiky RTVS Mária Hlucháňová.

„Je tu obrovský investičný dlh a obrovský dlh na ľuďoch, na ich slušnom zaplatení, toto by si vláda mala zobrať ako prioritu.“

Vysokoškolská pedagogička Lucia Škripcová, ktorá pôsobí na Fakulte masmediálnej UCM v Trnave, vidí problém v tom, že koncesie boli populistickou témou, ktorá bola politicky zneužitá a vedená bez odbornej diskusie.

Financie na vlásku

Ďalším finančným úderom pre verejnoprávny rozhlas a televíziu bolo výrazné zníženie štátneho príspevku. Ten sa znížil z pôvodných 0,17 % HDP na 0,12 % HDP, čo je o 55 miliónov eur menej. Riaditeľ Machaj preto musel prepracovať rozpočet RTVS, ktorý je teraz udržiavací až krízový.

V dôsledku toho navrhoval aj zrušenie kanálov :24 a :Šport, to však Rada RTVS neschválila. Znížený rozpočet tak obmedzí rozvoj programov kanálu :24 a kanál :Šport bude mať problémy s licenciami na vysielanie športových podujatí.

Riaditeľka spravodajstva Hlucháňová upozorňuje, že rozpočet je pre RTVS nepriaznivý posledných 10 rokov. „Je tu obrovský investičný dlh a obrovský dlh na ľuďoch, na ich slušnom zaplatení, toto by si vláda mala zobrať ako prioritu,“ povedala pre atteliér.

RTVS nedokáže investovať do moderných technológií, ktoré bežne využívajú v ostatných krajinách sveta. „Ak chcete ísť s dobou, musíte obmieňať technologické zariadenia každých štyri až päť rokov. U nás sa do toho neinvestovalo 10 – 20 rokov. Bojíme sa, či nám vydržia kamery.“

Hlasná trúba vlády

Predseda výboru pre kultúru a médiá a poslanec SNS Roman Michelko sa prikláňa k myšlienke zmeny RTVS na štátnu akciovú spoločnosť. Inšpirovať sa chce verejnoprávnu televíziou Poľska (TVP). Koalícia v Poľsku sa pritom od decembra snaží fungovanie TVP radikálne zmeniť. Poľský premiér Donald Tusk chce štátne médiá odpolitizovať a oslobodiť od propagandy predchádzajúcej konzervatívnej vlády.

Strana Právo a spravodlivosť (PiS), ktorá bola na čele minulej vlády, vytvorila Národnú mediálnu radu – úrad, s ktorým získala plnú kontrolu nad dozornou radou a vedením TVP. Jej spravodajstvo sa pod vládou PiS zmenilo na jednostranné podporovanie vládnej strany a očierňovanie opozície.

Opozícia chce anarchiu a chce paralyzovať krajinu, takýto titulok odvysielala počas správ. Poľskej televízii taktiež vyčítali manipulatívne techniky. Protesty proti zákazu interrupcií spájala s nacizmom, pričom symbol blesku protestujúcich žien prirovnávala k symbolom Hitlerovej mládeže.

Poľská Rada pre etiku v médiách upozorňovala, že namiesto novinárskych výstupov vysielala skôr volebné spoty strany PiS. To sa potvrdilo aj pred poslednými poľskými parlamentnými voľbami, keď televízia vysielala naživo všetky predvolebné aktivity lídra PiS Jaroslawa Kaczyńskiego. Naopak, opozičný súper Donald Tusk v živom vysielaní televízie nikdy nebol.

Ja som to Rezníkovi dovolil, dobre?

Nebolo to ani tak dávno, čo aj RTVS bola výrazne naklonená jednej politickej strane. Sám Danko sa pochválil, že v minulosti priamo ovplyvňoval slovenskú televíziu. V televízii TA3 vysvetľoval Jozefovi Hajkovi z KDH, že len vďaka jeho súhlasu mohol moderovať reláciu O 5 minút 12. Bývalý generálny riaditeľ RTVS Jaroslav Rezník toto tvrdenie odmieta.

Nedá sa však poprieť, že Rezník mal k SNS vždy blízko. Práve národnári ho najviac presadzovali na post riaditeľa RTVS. Predtým pracoval ako generálny riaditeľ TASR. Agentúra Transparency International v tom čase napísala, že TASR robí za štátne peniaze volebnú kampaň pre vtedy mimoparlamentnú SNS.

Počas pôsobenia v RTVS to nebolo inak. Šesť dní pred parlamentnými voľbami v roku 2020 do relácie O 5 minút 12 zavolali predsedu danej strany Andreja Danko. Televízia pritom navýšila počet kresiel oproti pôvodnému kľuču, aby sa do finálnej debaty dostala aj strana SNS. Relácia sa navyše začínala Dankovým citátom a v politickej debata dostával výraznejší priestor ako ostatní rečníci.

Redaktori RTVS napísali v roku 2018 otvorený list, v ktorom kritizovali vedenie, ktoré sa do spravodajstva snažilo pretláčať dezinformácie a politickú jednostrannosť. Po zverejnení listu prišlo o prácu niekoľko novinárov, ktorí vyjadrili svoj nesúhlas, iní odišli sami.

„Ak sa situácia rapídne nezlepší, spravodajstvo RTVS môže byť, opäť raz, ľahko ovplyvniteľné a nadobudnutú dôveru môže stratiť. Oslabená redakcia externé tlaky neustojí, preto môže byť verejnoprávnosť ohrozená,“ píše sa v úryvku otvoreného listu novinárov.

Bojové podmienky vývoja

„Napriek tomu že v RTVS pracuje a pracovalo obrovské množstvo výborných a schopných ľudí, tak časové a ani finančné podmienky neboli práve najideálnejšie,“ hovorí pedagogička Škripcová. Vidí aj niekoľko faktorov, pre ktorým RTVS nie je na rovnakej úrovni ako verejnoprávne médiá v iných krajinách.

„Zrušenie systému koncesionárskych poplatkov považujem za krok späť, ktorý bol unáhľený.“

„BBC mala niekoľko desiatok rokov vývoja na to, aby sa dokázala stabilizovať predtým, ako na trhu pustila súkromné médiá,“ vysvetľuje. Naopak, Slovenská televízia sa už v začiatkoch po rozdelení Československa musela vysporiadať s komerčnými konkurentmi.

Ako ďalšiu veľkú prekážku vo vývoji Slovenskej televízie vníma politické zásahy počas obdobia mečiarizmu, ako aj fakt, že sa počas celej svojej existencie zmiatla v politickom boji.

Iný kraj, iná verejnoprávnosť

Je známe, že slovenské koncesionárske poplatky vo výške 4,64 eura boli v porovnaní s inými štátmi na veľmi nízkej úrovni. Napríklad v rakúskom telerozhlase ORF platia

občania podľa jednotlivých spolkových krajín od 22,45 až do 28,65 eura mesačne.

Rakúsku ORF riadi nadačná rada, ktorá sa skladá z 35 členov. Osemnásť z nich volí parlament a vlády spolkových krajín. Zvyšnú polovicu tvoria členovia Rady divákov publika a Rady zamestnancov ORF. U nás do Rady RTVS volí všetkých členov Národná rada Slovenskej republiky.

O nezávislosť od politickej moci úspešne usilujú aj Česká televízia a Český rozhlas. Financované sú prevažne z televízneho poplatku, ktorý uhrádzajú občania vo výške 135 Kč za mesiac. V prepočte ide o 5,32 eura na mesiac. Zvyšok príjmov pochádza z podnikateľskej činnosti, napríklad reklamy či sponzoringu.

Odstup od politikov a ich zásahov sa jej darí držať aj napriek tomu, že televíziu kontroluje Rada Českej televízie. Jej členov volí poslancská snemovňa a senát. Podobne ako v Rakúsku, aj české verejnoprávne médiá majú Divácku radu ČT.

V čase písania článku ministerstvo kultúry predložilo do medzirezortného pripomienkového konania návrh zákona o Slovenskej televízii a rozhlase. Nového riaditeľa by volila sedemčlenná rada, zložená z nominantov ministerky a parlamentu. Vzniknúť má nový kontrolný orgán – programová rada. Väčšinu členov má tiež voliť parlament.

Autorka: Barbora Kolejková

Foto: tasr, rtvs.com

Zdroje: omediach.com, dennikn.sk, e.dennikn.sk, rtvs.sk, sme.sk, irzohlas.cz, sita.sk

Súčasný generálny riaditeľ RTVS Ľuboš Machaj je vo funkcii od augusta 2022.

Štátnice

Počty študentov prihlásených na štátne skúšky v termínoch

	Január 2023	Máj 2023	Jún 2023	Spolu
Bc. stupeň	10	11	348	369
Mgr. stupeň	9	263	20	292
Spolu	19	274	368	661

2022 > 2023

Na štátne skúšky sa prihlásilo o 84 študentov menej ako v roku 2022.

Od roku 2022 stúplo percento študentov, ktorí skúšku neabsolvovali.

Vyšší počet tých, ktorí skúšku nezvládli, sa eviduje na bakalárskom stupni štúdia.

Celkové výsledky štátnych skúšok FMK v roku 2022/2023

	Počet zúčastnených študentov	Prospel s vyznamenaním	Prospel	Neprospel	Počet absolventov
Bc. štúdium	369	12	231	126	243
Mgr. štúdium	292	31	203	58	234

Úspešnosť študentov UCM v roku 2024

V štátnych skúškach neuspelo:

26 % študentov bakalárskeho stupňa 18 % študentov magisterského stupňa

Opravné augustové termíny neboli vlani a nebudú ani tento rok.

Autorka: Iryna Uias, Grafička: Natália Romšáková

Dekanka FMK Čábyová: Diplom nie je pre každého

Minuloročné štátnice nezvládlo 26 % tretiakov a 18 % piatakov. Dekanka konštatuje, že niektorí študenti chodia pred komisiu len na skúšku. V skutočnosti ich nemrzí, že neprejdú, chcú si predžiť študentské časy.

Pamätáte si, aké boli vaše štátnice ako študentky?

Pamätám. Bola som úplne prvou absolventkou, štátne skúšky sme mali ešte na Skladovej. V tom období nebola Jama, mali sme len Kino OKO a Skladovú. Na škole sme nemali ani počítače, s internetom sa len začínalo. Neexistovalo, že si niečo odfoťme do telefónu. Poctivo sme kupovali knihy a písali si poznámky.

Na štátnice som bola pripravená, lebo som bola typ študenta, ktorý si text prepíše, farebne vyznačí a snaží sa naučiť všetko. Pochválim sa, že som vysokú školu ukončila s červeným diplomom.

Učili sa vtedy študenti lepšie a viac?

Vo všeobecnosti áno. Veľakrát sa stáva, že mi prvák na ústnej skúške z marketingu povie, že "veď som sa učil až dva dni". (smiech) Myslím si, že sa študenti učia oveľa menej ako my. Nemožno však povedať, že sú menej šikovní. Majú úplne iné zručnosti, ktoré predtým študenti nemali.

Minulý rok štátnice nezvládlo 26 % študentov bakalárskeho stupňa a 18 % magisterského. Čo spôsobilo takýto výsledok?

Keby sme sa pozerali na čísla z rokov predtým, boli by dosť podobné. Áno, 26 % študentov je naozaj dosť. Mnohí však na štátnice idú

absolútne nepripravení. Chcú to len vyskúšať. Žiaľ, stáva sa, že neovládajú základné veci, a preto to tak aj končí.

Študent by mal mať určitú úroveň, aby sme ho mohli pustiť do ďalšieho stupňa štúdia a potom aj do praxe, aby reprezentoval našu fakultu a nerobil hanbu.

Porovnávali ste výsledky štátnicových skúšok z predošlých rokov? Klesá alebo stúpa počet študentov, ktorí uspeli?

Je to rovnomerné. Teraz je lepšia možnosť pre študentov, najmä preto, že novelou vysokoškolského zákona sa zmenilo to, že keď neurobia štátne skúšky, zaplatia za nadštandard, ale len za počet kreditov, ktoré si prenášajú. Predtým bolo treba platiť celú sumu vo výške približne 800 až 1000 eur.

„Keď však vidíme, že je študent dobrý, napríklad z priemeru alebo na základe diplomovej práce, snažíme sa mu pomôcť.“

Veľakrát rozmýšľam nad tým, že niektorým študentom aj vyhovuje ešte ostať v tomto období. Byť denným študentom dlhšie má aj svoje výhody, ako napr. sociálnu podporu štátu, zľavy či možnosti cestovať. Študenti vedia, čo je pre nich výhodné.

Opravné augustové štátnice však minulý rok neboli. Prečo?

Neboli práve preto, že opravné štátnice pred dvomi rokmi dopadli veľmi zle. Zistili sme, že študent potrebuje dlhší čas na to, aby sa pripravil, nie mesiac a pol. Na druhej strane tým, že máme veľa študentov, pedagógovia majú nápor na vedenie aj oponovanie prác.

Opravné štátnice neznamenajú len to, že sme týždeň v práci. V pozadí je príprava, písanie posudkov a nie je to dobré ani z organizačno-technického hľadiska, keďže si naši pedagógovia majú vyčerpať dovolenku. Niektoré školy majú štátne skúšky len raz ročne.

Minuloroční tretiaci nemali počas štúdia ani jednu ústnu skúšku. Neodzrkadľuje sa práve toto na (ne)úspešnosti štátnic?

Neviem povedať, či to bol hlavný dôvod. Myslím, že študenti sa nedostatočne pripravili a podcenili to. Marketéri mali ústne skúšky a masmediálci nemali. Neviem, či je tam súvislosť.

Ale toto je niečo, čo by som naozaj chcela zmeniť, aby mali študenti viac ústnych skúšok. Zároveň sa treba zamyslieť, či má význam písanie seminárnych prác, keďže vieme, čo všetko dokáže umelá inteligencia.

Ak porovnáme výsledky štátnic našich študentov a študentov iných slovenských univerzít, ako je na tom UCM?

Nerobila som si takýto prehľad. Viem, aké sú rozdiely u doktorandov, pretože na tieto štátne skúšky chodím aj na iné školy. Myslím si, že je to porovnateľné, naši študenti možno dopadli o nejaké percento horšie. Na niektorých školách majú iba obhajoby. Presadzovala som myšlienku, aby sme predmety nechali, pretože verím, že zvyšujú úroveň študentov, resp. absolventov.

Na marketingovej komunikácii na magisterskom štúdiu máme napríklad aj praktickú štátnu skúšku. Študent rieši prípadovú štúdiu, má konkrétny príklad z praxe, konzultuje, komunikuje a diskutuje s komisiou, ako by daný problém riešil. Treba mať pritom teoretické, ale aj analytické zmyslenie. Nie je to len o nejakom bifľovaní sa.

„Myslím si, že sa študenti učia oveľa menej ako my. Nemožno však povedať, že sú menej šikovní.“

Sú študenti, ktorí by štátnice zvládli, ale jednoducho mali smolu? Prešli podľa vás tí, ktorí si to zaslúžili alebo mali šťastie?

Vždy sa môže stať, že aj veľmi šikovný študent dostane okno a nepovie nič. Keď však vidíme, že je študent dobrý, napríklad z priemeru alebo na základe diplomovej práce, snažíme sa mu pomôcť. Aj takíto študenti však niekedy dostanú trému a po vyťahnutí otázky povedia, že nebudú odpovedať. V takom prípade im musíme dať Fx. Veľké percento študentov, ktorí neuspeli, sú práve tí, ktorí sa ani nepokúsili odpovedať a vzdali sa pred odpoveďou.

Nezovšeobecňovala by som to na zlé výsledky a zlých študentov. V diplomových prácach vidíme excelentné výskumy, návrhy a zlepšenia pre firmy. Úroveň študentov sa zlepšuje. Samozrejme, študent, ktorý sa na štátnice nenaučí, musí rátať s rizikom neúspechu. Ale šikovných študentov, ktorí majú vedomosti a napíšu diplomovú prácu, je pomerne veľa a sú kvalitní.

Zažili ste už situáciu, keď za vami prišiel študent ohľadom zlého výsledku?

Nielenže študent, ale aj rodič. Tí niekedy neprimerane zasahujú do štúdia svojich detí. Stalo sa nám, že rodič prišiel na štátnice, pretože bol presvedčený, že oponent pri písaní posudku uškodil jeho dieťaťu. Myslím si, že to pre študenta vôbec nebolo príjemné.

Ako ste reagovali?

Našťastie, nemôžeme komunikovať s rodičmi, ako to musia robiť na základných školách. Niektorí rodičia, v snahe chrániť svoje deti a uľahčiť im cestu, im v skutočnosti ubližujú.

Študentom niekedy chýba sebareflexia a nevedia, že na to E-čko naozaj nestačí len "niečo povedať". Treba ovládať 56 %. Počas pandémie sme začali nahrávať štátne skúšky, najmä pre takéto prípady. Odvtedy si ani jeden študent neprišiel vypočuť svoju odpoveď a zanalyzovať ju s nami. Myslím, že si uvedomujú svoje nedostatky. Zatiaľ sa nestalo, že by sme zašli tak ďaleko, aby sme menili známku zo štátnej skúšky.

Na čo sa majú budúci bakalári a magistri pripraviť na štátniciach?

Najmä nech zvažia to, z akých zdrojov sa pripravujú. Aj k nám sa dostávajú mnohé materiály, v ktorých sú spracované okruhy k štátnym skúškam, a keď to čítam, je to len spleť

náhodných myšlienok a viet, ktoré často nedávajú zmysel. Študenti sa tieto nezmyselné vety, ktorým nerozumejú, často učia naspamäť. Keď ich pedagóg zastaví, aby vysvetlili, čo hovoria, nevedia odpovedať.

Myslím si, že jednoduchšie by bolo prečítať si päť strán knihy, kde je to vysvetlené s rôznymi príkladmi. Moje odporúčanie je preto učiť sa z kníh alebo učebníc. Máme archív, s textami našich pedagógov, o ktorých predpokladáme, že sa na ne na štátniciach budú pýtať.

Študenti sú však nespokojní, že archív je od minulého roka spoplatnený piatimi eurami.

Ale my tie publikácie nepredávame ako na iných školách. Študent má v balíku za 5 eur všetky nové publikácie, čo je podľa mňa výborná pomôcka. Keď som bola študentka ja, mali sme jednu knihu od Kotlera a to bolo všetko.

Pripadalo mi smutné, keď študenti začali na sociálnych médiách agitovať to, že sme archív spoplatnili. Naozaj je tam množstvo publikácií zdarma. Päť eur je zanedbateľná čiastka, ktorá pokryje časť nákladov.

A čo v prípade, ak študent nespraví štátnice, no naozaj chce na fakulte zostať študovať?

Ten diplom nie je pre každého. Ak aj máme aj takých, ktorí nezoštátnicujú ani na tretíkrát, musia to byť slabí študenti a môžem povedať, že na to nemajú.

Autorka: Sofia Yurasova

Foto: facebook.com, fmk.ucm

CELÝ ČLÁNOK NA WEBE

www.attelier.sk

DOC. PHDR. LUDMILA ČÁBYOVÁ, PHD.

Jedna z prvých absolventiek FMK s doktorátom v marketingu a rozsiahlymi skúsenosťami v oblasti vzdelávacieho marketingu a médií. V súčasnosti pôsobí ako dekan FMK, aktívne sa podieľa na organizovaní konferencií, vydávaní časopisov a prispieva do rôznych vedeckých a redakčných rád. Jej záujmy spočívajú v akreditácii vzdelávacích inštitúcií, spotrebiteľského správania, environmentálneho správania, médií, marketingu a udržateľnej módy.

Metla v bruchu nebolí. Objatie áno

Ked vás niekto udrie do brucha druhým koncom metly, necítite bolesť. Telo vám zocelil adrenalín. Cítite ju v momente jeho odchodu. Nohy sa vám začnú triasť a vnútro vypínať. Myseľ je na vrchnej poličke vášho bytia a vy máte opäť sedem rokov – nedosiahnete na ňu.

Prvú štvorku v živote som dostala z diktátu. Nad vybranými slovami po B som plakala týždeň. Stále si spomínam na ten premočený papier. Nátlakový cvik však nikdy nepomohol. Vždy, keď som dostala zlú známku (čítaj inú ako jednotku), volala som mame, aby som zmiernila dopad.

Premisa bola jednoduchá – ak jej to poviem teraz, bude mať čas vychladnúť, kým prídem domov. Veľmi som sa bála bitky. A ten strach mi zostal aj dodnes. Vždy, keď spravím chybu. Bolo by smiešne si myslieť, že sa to dieťa postupne nenaučí – po chybe nasleduje trest. Napokon, princíp akcie a reakcie Pavlov naučil aj psa. (Aj mama toho nášho, má rovnaké úzkostné stavy ako ja.)

Keď som sa učila vlastivedu, mama ma z nej zvykla skúšať. Učila som sa naspamäť niekoľko strán. V momente, keď som spravila chybu, poslala ma do izby. Bolo jedno, že som sa len zakoktala. Nie si si istá? Nevieš to. Ak ma do izby vrátila viac než trikrát, nasledoval krik.

Počas leta som na terapii vypĺňala dotazník YSQ-S3, ktorý popisuje maladaptívne schémy a traumatické zážitky. Najväčšie markery mal u mňa motív trestu. Aby som bola presná, išlo o túto jeho formuláciu – "Som zlý človek a zaslúžim si trest." A trestám sa dodnes.

Ak na mňa v práci zvýšia hlas, uzavriem sa do seba a nie som schopná rozprávať. Prečo? Čakám na bitku. Keď kričím ja, vyčítam si to. Prečo? Pretože aj mama kričala. Udržujem vzťahy, ktoré mi ubližujú. Prečo? Zaslúžim si trest.

Nedokážem sama sebe povedať nie. Ak mám pocit, že je toho na mňa v práci veľa, pracujem viac. Nerobím polovičaté roboty, lebo sa nechcem vrátiť do izby. V žiadnej izbe nenechávam zatvorené dvere. Zatvorená v izbe som bola väčšinu svojho života. Moji najbližší mi vravia, že som na pokraji vyhorenia. A ja im to neverím, pretože tak žijem celý život. Neznášam dotyk a objatia. Bola by som schopná prisahať, že mi spôsobujú fyzickú bolesť. Mamin dotyk znamenal modrinu. Prečo by mal byť cudzí dotyk iný?

Žila s nami 15 rokov a ja som si za ten čas stihla vypestovať iracionálny strach zo samej seba. Keď som sa ráno pozrela do zrkadla, nevidela som seba. Videla som ju, bola všade. V drobnej mimike, gestách, slovách, ktoré som používala. Neznášala som sa každý deň. Na mamu som sa hnevať nemohla. Ona mala rakovinu a ja som bola to nevychované decko, ktoré posielala na drahé liečenia. S astmou som zápasila až do puberty. Zmizla v momente, keď zmizla aj mama a jej cigaretový dym.

Keď sa k nám po šiestich rokoch vrátila, nedokázala som s ňou byť v jednej miestnosti. Vždy som mala nutkanie zatvoriť sa do izby. Po troch mesiacoch od nás znova odišla. S krikom, jedným kufrom a bez psa. Predtým ma ešte stihla udrieť do brucha rúčkou metly. A mňa premochol pocit celkom iný – familiárny. Ten výraz poznám dôverne. Výraz matky sekundu predtým, než vás udrie.

Dlho som premýšľala, či tento komentár napíšem. Bola som presvedčená, že nenapíšem. Ale potom som vás videla na chodbách, stojacich v čo najvzdialenejšom kúte. Vidím na vás tú potrebu myknúť sa vždy, keď sa k vám niekto priblíži. A rozumiem jej. Chcem, aby ste vedeli, že v tom nie ste sami. Máte tiež právo slobodne dýchať a ten nádych raz príde. V momente, keď zmizne cigaretový dym.

Autorka: Bernadetta Čaranová

Štátne skúšky na marketingovej komunikácii na magisterskom štúdiu obsahujú aj praktickú časť.

LINDA
BARBORKOVÁ

ANDREJ
GREGUŠ

PETRA
GAJDOŠOVÁ

JANA
KMIŤOVÁ

SANDRA
STRUHÁROVÁ

SIMONA
SZABOVÁ

KEFA

KLAUZÚRNA VÝSTAVA

Fotografie študentov
Kreatívno-experimentálneho fotografického ateliéru
FMK UCM

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM V TRNAVE

16. APRÍL 2024

O 14:00

Výstavu podporili:

ücm FMK

atteliér

MRVA STANKO

florberx
SIRUPY